

Leto XX. Stev. 184
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBOR
List izhaja vsak dan razen
petka. # Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

BOBBA

„LJUDSKA PRAVICA“
USTANOVljena 5. OKTOBRA
1934 # MED NARODNOOSVO-
BODILNO BOBBO JE IZHA-
A KOI 14-DNEVNIK IN
TEDNIK, OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z „BOBBO“

MAKEDONSKO LJUDSTVO JE SLOVESNO PRAZNOVALO 10-LETNICO ZASEDANJA ASNOM

Največja proslava je bila v samostanu Prohor Pčinjski blizu Kumanova — Na slavnostnem zasedanju Narodnega sobranja je govoril predsednik Izvršnega sveta Ljubčo Arsov

Prohor Pčinjski, 2. avgusta

Praznik Makedoncev, Šiptarjev in Turkov — 2. avgust — so danes po vseh makedonskih vaseh in mestih zelo slovesno praznovali. Največja proslava obletnice I. zasedanja ASNOM je bila v samostanu Prohor Pčinjski blizu Kumanova, kjer so pred desetimi leti položili temelje makedonske države, šeste federalne enote jugoslovanske skupnosti narodov.

Velika ljudska proslava v samostanu Prohor Pčinjski se je začela že včeraj. Več tisoč kmetov iz okoliških vasi, meščanov iz Kumanova, Krive Palanke, Ristovca, Vujanovca, Bujanovca, Vranja in Skoplja je ves včerajšnji dan prihajalo v skupinah in peš v samostan. Sinoči so izvedli izredno bogat kulturno-umetniški spored. Davi se je nadaljevala revija ljudskih plesov in pesmi.

Ob deseti uri je prispele v spremstvu visokih političnih voditeljev LR Makedonije predsednik Narodnega sobranja Lazar Koliševski. Ob viharnem ploskanju je tovariš Koliševski začel skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Narodnega sobranja. Pozdravil je predstavnike drugih republik, predstavnike JLA ter ostale goste. Za tem je prebral pozdrav maršala Tita.

Z enominutnim molkom so počastili spomin padlih borcev v NOV, na kar je Lazar Koliševski naznanil, da bo o pomenu I. zasedanja ASNOM govoril predsednik Izvršnega sveta LR Makedonije in prvi sekretar ASNOM Ljubčo Arsov.

Predsednik Izvršnega sveta LR Makedonije Ljubčo Arsov je poudaril, da je 2. avgusta pred desetimi leti makedonski narod prvokrat v svoji zgodovini praznoval veliko zmago v boju za svojo svobodo in nacionalno enakopravnost. Dejal je, da makedonski narod praznuje desetletnico prvega zasedanja ASNOM v popolni svobodi in v razmahu socialistične graditve skupne domovine.

Poudaril je povezanost boja makedonskega naroda s srbskim, hrvatskim ter ostalimi jugoslovanskimi narodi proti srbski buržoaziji in monarhofašističnemu režimu, kasneje pa proti fašističnim zavojevalcem. Makedon-

ski narod iz tega velikega boja za svobodo ni izšel osamljen in sam, kakor se je dogajalo v minulosti, marveč združen z drugimi bratskimi narodi, z jasno perspektivo, da je moč s skupnim bojem pod vodstvom Komunistične partije in tovariša Tita premagati sovražnika in pravilno urediti nacionalno vprašanje.

Ljubčo Arsov

Presojajoč zgodovinske sklepe II. zasedanja AVNOJ, s katerimi je bila makedonskemu narodu priznana popolna enakopravnost z drugimi narodi Jugoslavije ter dana realna možnost za ustvaritev nacionalne suverenosti in izgraditev državnosti v okviru nove Jugoslavije, je Arsov dejal, da so zavoljo tega sklepi II. zasedanja AVNOJ hkrati tudi zmaga Komunistične partije Jugoslavije proti vsem poskusom, da bi makedonske množice ločili od narodnoosvobodilne borbe. Dejal je, da so s temi sklepi dobile odločen udarec ne le makedonske šovinistične, marveč tudi vse velikosrbske in druge buržoazne težnje in nazor pri drugih narodih Jugoslavije, pa tudi velikobolgarske, sovjetske in druge težnje in prizadevanja od zunaj, da bi makedonski narod ločili od

ostalih jugoslovanskih narodov in njihovega boja za osvoboditev.

Predsednik Izvršnega sveta LR Makedonije je na koncu političnega dela svojega referata poudaril, da je ustanovitev svobodne in enakopravne Makedonije v »Sklicanju I. zasedanja ASNOM je dejal Ljubčo Arsov, je slonelo na uspešnem razvoju boja proti zavojevalcem in njihovim hlapcem ter na popolni zmagi politične linije Komunistične partije Jugoslavije v zvezi z nacionalnim vprašanjem v Jugoslaviji.«

Okviru nove Jugoslavije pomemben činitelj za zagotovitev miru na Balkanu.

Zatem se je dotaknil graditve LR Makedonije, zlasti pa ustanavljanja in poslovanja prvih narodnoosvobodilnih odborov in ostalih organov oblasti, sestave prve vlade LR Makedonije ter prve ustave.

Govorec o gospodarskem napredku Makedonije, je Ljubčo Arsov med drugim omenil, da so bile v teh desetih letih premagane številne težave in doseženi velikanski uspehi v razvoju proizvodnih sil. Od 1. 1945 do 1954 so v gospodarstvu LR Makedonije investirali 93 tisoč 181 milijonov dinarjev, za družbeni sklad pa 24 tisoč 919 milijonov dinarjev; doslej so zgradili 44 industrijskih objektov. Proizvodnja nenehno narašča. Z naraščanjem proizvodnje pa je narasel tudi nacionalni dohodek na 191 % v primeru z letom 1947. Zlasti se je povečala proizvodnja električne energije, tekstilij, usnja, kromove rude in svinca. Letos in v prihodnjih dveh letih bo začelo obratovati še mnogo novih industrijskih objektov.

Ko je podrobno opisal velikanke uspehe tudi na področju kmetijstva, prosvete in ljudskega zdravja, je Lj. Arsov na koncu referata med drugim dejal: »Iz vsega tega jasno povzemo, da LR Makedonija naglo koraka naprej in postopoma odstranjuje podedovano zaostalost. To je sad naporov in žrtev delovnih množic Makedonije ter pomoči bratskih narodov. Sedaj zares ne moremo prepoznati nekoč zaostale Makedonije.«

Za tem je ljudski poslanec Krste Markovski predlagal, naj bi s slovesno sejo Narodnega sobranja LR Makedonije poslali pozdravno brzojavko predsedniku republike Josipu Brozu Titu. Predlog so vsi navdušeno pozdravili.

Po seji so si predsednik Lazar Koliševski in ostali gosti ogledali dvorano, v kateri je bilo I. zasedanje ASNOM.

NASERJEVA IZJAVA DOPISNIKU ČASNIKA »LE MONDE«

Egipt je za ohranitev miru, za varnost in slogo z vsemi narodi

Pariz, 2. avg. (AFP). — Predsednik egiptovske vlade polkovnik Naser je izjavil dopisniku francoskega časnika »Mondes«, da je zunanja politika njegove države navdahnjena z načeli ohranitve miru in varnosti v slogu z vsemi narodi, ki ljubijo mir, ne glede na raso in vero.

Kar zadeva nadaljnje namene njegove vlade po sklenitvi anglo-egiptovskega sporazuma o Suez, je Naser dejal, da bo sedaj »podprl vse arabske in muslimanske dežele, da uresničijo svoje težnje«. Ko se je dotaknil vprašanja Severne Afrike, je izrazil pričnanje, da je to vprašanje moč urediti v zadovoljstvo vseh, poudarjajoč, da preteklost francoskega ministrskega predsednika Mendès-Francea in njegovih glavnih sodelavcev »vzbujajo največje upanje, da bodo že v bližnji prihodnosti mirljivo odpravili sedanjo napetost v Severni Afriki«.

Predsednik egiptovske vlade je tudi dejal, da bo njegova država, ko bo odpravljeno nezadovoljstvo v tem delu sveta, lahko od-

igrala učinkovito vlogo v obrambi in varnosti Bližnjega vzhoda. Razložil je, zakaj je njegova vlada proti varnostnemu paktu na Bližnjem vzhodu; po njegovem mnenju namreč ne more imeti nobene organizacije pomena za obrambo Bližnjega vzhoda, če se ne opira na Egipt in arabske dežele.

Predhodni posvet držav Colombovega načrta

Colombo, 2. avg. (AP). Predsednik ceylonske vlade Kotelavala je danes izjavil, da bo pozval vlade petih držav, sodelujočih na konferenci v Colombu, naj razlože svoja gledišča v zvezi z britanskim pozivom, da se septembra udeležijo razgovorov o organizaciji obrambe jugovzhodne Azije. Kotelavala je izjavil, da se bodo predsedniki vlad Ceylona, Burme, Indije, Indonezije in Pakistana sestali v Rangun, da bi se pogovorili o tem vprašanju.

PRVA PREIZKUSNJA MENDES-FRANCEOVEGA TUNIŠKEGA NAČRTA

ALI BO BEJU USPELO

imenovati novo vlado in realizirati Mendès-Franceov načrt o tunizijski avtonomiji

Tunis, 2. avg. (AFP). Ni še znano, kdo bo sestavil novo tuniško vlado. Tuniški bej je sprejel edinole nekdanjega ministra brez listnice Mahmuda Materija in francoskega ministra za tuniška in maroška vprašanja, Christiana Foucheta, ki se mudi v Tunisu.

Iz Azis Dželulija poročajo, da je predstavnik Neodestura, o katerem so mislili, da bo postal bržčas novi predsednik tuniške vlade, iz zdravstvenih razlogov odklonil to nalogo. Nacionalist Takar Ben Amar, ki ga prav tako navajajo med kandidati za sestavo vlade, se je sinoči vrnil iz Francije, bej pa ga še ni sprejel.

New York, 2. avgusta (AFP). V komentarju o potovanju predsednika francoske vlade Mendès-Francea v Tunis pravi »New York Herald Tribune«, da zbujsajo predlogi, ki jih je francoski ministrski predsednik pripravil za Tunis, veliko upanje za zboljšanje francosko-arabskih odnosov v Severni Afriki. Prihodnji teden bo pokazal, ali je bej sposoben prevzeti odgovornost Tunizijcev, da bi se obnovilo vzdušje miru. List opozarja na opozicijo francoskih naseljencev proti Mendès-Franceovemu načrtu, vendar sodi, da bo ta bržkone likvidirana, saj je francoska vlada očitno dokazala, da si ne želi nove Indokine.

Tunis, 2. avg. (AFP). Kaže, da bo tuniški bej povelil nalogo za sestavo tuniške vlade predsedniku kmetijske zbornice Taharu Ben Amaru.

Tahar Ben Amar dobil mandat za sestavo vlade

Tunis, 2. avg. Tuniški bej je danes povelil mandat za sestavo

vo nove vlade Ben Amaru, ki je bil doslej predsednik tuniške kmetijske zbornice.

Voditelj Neodestura odpotoval v Pariz

Tunis, 2. avg. (AFP). — Predsednik Neodestura Mongi Slim je danes odpotoval z letalom iz Tunisa v Pariz. Ob odhodu ni hotel dati nobene izjave, čemu potuje v Pariz, vendar pa tukaj sodijo, da bo obiskal prvaka Neodestura Habiba Burgibo, ki se mudi v Amiensu, približno 100 km od Pariza.

INDIJA NE BO SODELOVALA NA KONFERENCI ZA VARNOSTNI PAKT JUGOVZHODNE AZIJE

London, 2. avg. (Tanjug). — »Daily Mirror« poroča, da je predsednik indijske vlade Nehru zavrnil vabilo Anthonyja Edena k razgovorom o varnostni pogodbi za Jugovzhodno Azijo, ki bodo septembra v Singapuru.

NOVI NEMIRI V GUATEMALI

VOJAŠKA GARNIZIJA GLAVNEGA MESTA GUATEMALE SE JE POSTAVILA PO ROBU VLADI POLKOV. ARMASA

Številni pristaši bivšega predsednika Arbenza so se pridružili upornikom

Guatemala City, 2. avg. (AFP)

— (AP). Guatemalska radijska postaja, ki je pod nadzorstvom vojaške junte polkovnika Carlosa Castilla Armasa, je danes sporočila, da se je vojaška garnizija v glavnem mestu Guate-

male postavila po robu vladi.

Vstaja je izbruhnila v garniziji v južnem delu glavnega mesta Guatemale že zarana, upornikom pa so se zatem pridružili tudi slušatelji vojaške akademije ter številni pristaši strmoglavljene režima predsednika Arbenza.

Nacelnik vojaške junte in predsednik vlade polkovnik Armas je zapovedal vojaške akcije svojih kopenskih čet in letalstva. Lovska letala in bombniki so začeli bombardirati oporišča upornikov. Po prvih poročilih je bilo že med dopoldanskimi boji veliko število žrtev med vojniki in tudi civilisti.

Grška odklonitev

Atene, 2. avg. (Tanjug). Grška vlada je obvestila bolgarsko, da zavrača predlog o imenovanju bolgarskega veleposlanika v Atenah. Pri tem je poudarila, da po krivdi Bolgarije še zmeraj ni urejeno plačevanje bolgarskih reparacij Grčiji.

Napetost v Pan Mun Jomu

V zadnjih dneh so se zvrstili že trije incidenti

Pan Mun Jom, 2. avg. (AFP).

V Pan Mun Jomu so se sestali opazovalci obeh poveljstev na Koreji Obravnali so okoliščine, v katerih se je pretekli petek pripetel incident na demarkacijski črti. Severni Korejci so izjavili, da sta bila ubita dva južnokorejska vojaka, en Severni Korejec pa je bil ubit v spopadu, do katerega je prišlo približno 18 km severovzhodno od Pan Mun Joma. Severni Korejci so obdolžili Južne, da so njih vojniki prodrli v severno cono in se na poziv neke patrulje niso hoteli ustaviti ter zatem začeli streljati.

Davi se je sestala komisija za nadzorstvo nad premirjem na Koreji. Tudi na tem sestanku je severnokorejski predstavnik ponovil obdolžitev, da so ubiti vojniki prvi streljali.

Seul, 2. avg. (Reuter). Minulo noč so neznanci vrgli tri bombe na sedež nevtralne komisije za nadzorstvo nad premirjem na Koreji. Bombe so bile izdelane iz pločevinastih škatelj in je samo ena eksplodirala. Predstavniki Združenega poveljstva je izjavil, da ni bilo žrtev in da so bombe napravile le majhno škodo. To je bil že drugi tak incident v zadnjih dveh dneh. V soboto je neznanec vdrl v sedež komisije. In

izstrelil iz samokresa več nabojev. Vendar pa na srečo ni bil ranjen noben član komisije. Ni še znano, kdo je izvedel zadnji napad, četudi so takoj po eksploziji preiskali področje okrog sedeža komisije.

Portugalci dovažajo vojsko v Goo

Bombay, 2. avg. (AFP). V portugalsko pristanišče Goo so pripeli novi oddelki vojske, ki naj bi se postavili po robu indijskim nacionalistom, ki pripravljajo priključitev portugalskih posesti k Indiji. Sinoči je priplula v Goo ladja s približno 700 vojniki, večidel Afričani, ki so jih nemudoma poslali na mejo med portugalsko posestjo Damanom in Indijo. S to ladjo so pripeljali tudi večje količine orožja in streliva.

Proslava »štajerska v borbi« preložena na 19. september

Ljubljana, 2. avg. Danes je bila seja Odbora za organizacijo proslave »štajerska v borbi«, na kateri je bilo sklenjeno, da se zaradi tehničnih ovir preloži proslava na Ostrožnem na 19. september.

Vremensko poročilo

hidrometeorološke službe LRS

Stanje dne 2. avgusta 1954 ob 7: Celotna srednja Evropa in Balkan sta v območju visokega zračnega pritiska. Frontalne motnje pa se pomikajo od Azorov preko Britanskega otočja proti severovzhodu v zvezi s tem se pričakuje še v naslednjih dneh lepo vreme s postopnim dvigom temperature.

Po vsej Jugoslaviji je bilo dopoldne lepo, jasno vreme. Temperature so bile med 20 in 25 stop. Celzija, ob Jadrnu do 28 stop. C.

Vremenska napoved za torek, dne 3. avgusta. — Lepo, pretežno jasno vreme z delno oblačnostjo. Zjutraj po kotlinah megla. Temperatura ponoči med 8 in 13° C, podnevi 30° C.

Gledati za nadaljnje tri dni: Pretežno lepo, zelo vroče vreme.

Ustavljena je bila PROMETNA ZBORNICA ZA SLOVENIJO

Borila se bo za čim hitrejši napredek prometa — Treba bo reaktivirati Južno železnico za tranzitni promet — Visoki stroški za motorni promet hudo obremenjujejo cene blaga

Kot prva organizacija te vrste v naši državi je bila včeraj v Ljubljani ustanovljena Prometna zbornica za LRS. Potreba po taki družbeni organizaciji je postala nujna, ko je bilo letos za izvolitvijo organov družbenega upravljanja pri železnici in pošti zaključeno delo za organizacijo delavskega upravljanja tudi v naših najvažnejših prometnih organizacijah. Že lani v maju so prevozniki in avtomobilisti podjela ustanovila svojo zvezo. Nujna vprašanja našega prometa pa so kmalu prerasla okvir tega združenja. Tako so pred dobrima dvema mesecema prometna podjetja Slovenije na skupni konferenci ugotovila, da so podani vsi pogoji za ustanovitev prometne zbornice v okviru predpisov zvezne uredbe o združevanju gospodarskih organizacij. Izvoljen je bil iniciativni odbor, kmalu pa je tudi Ljudska skupščina LRS odobrila ustanovitev take zbornice.

Včerašnjega ustanovnega občnega zbora so se poleg 67 predstavnikov prometnih podjetij iz Slovenije udeležili tudi član izvršnega sveta LRS Zoran Polič, državni sekretar za gospodarstvo inž. Marjan Tepina, predsednik Republiškega zbora proizvajalcev Mavricij Borc, zastopnik Zveznega zavoda za planiranje svetnik Slavko Suvajdžič ter predstavniki sindikalnih organizacij in drugih republiških zbornic. Zborovanje pa je v imenu častnega predsedstva vodil Bogo Dragar.

PROBLEMI NAŠEGA ZELEZNIŠKEGA PROMETA

V svojem referatu o pomenu in vlogi Prometne zbornice je predsednik iniciativnega odbora inž. Rado Cotar podal zaokroženo sliko najnujnejših potreb našega prometa, naloga Prometne zbornice pa bo, da postane glasnik skupnih interesov vseh prometnih organizacij. Glede naših železnic je med drugim omenil, kako je danes zanemarjena najvažnejša prometna zveza iz Srednje Evrope proti Trstu, bivša Južna železnica. Medtem ko je šlo pred vojno v prometu z jadranskimi lukami čez Pontebe le 4,6 % tranzitnega prometa, čez Jesenice 42,4 % in čez St. Iljo 43 %, se je položaj po zadnji vojni spremenil v korist Pontebe, ki je prevzela okrog 41 % tranzita na škodo St. Ilje, ki mu je ostalo le okrog 4,5 %. Zaradi spremenjenega toka tranzitnih tovarov je nastala velika izguba za naše železnice. Zato bo ena izmed važnih nalog zbornice, da v sodelovanju z drugimi gospodarskimi činitelji in ob pomoči ljudske oblasti najde najprimernejši način za rešitev tega vprašanja.

V zvezi s pomorskimi prometnimi vprašanji je referent omenil potrebo olajšav pri manipulaciji z blagom za naše severne sosesede v naših lukah. Tu gre predvsem za ureditev svobodnih skladišč, ki naj omogočijo neposredno carinsko manipulacijo organom teh dežel in reekspedicijo blaga tujim spediterjem. Nadalje je navajal, da je bilo pred kratkim ustanovljeno v Piranu prvo slovensko brodersko podjetje »Slovenija-linija«, ki ima za enkrat poleg manjših plovilnih objektov tudi tovorno ladjo s 750 bruto registriranimi tonami, v kratkem pa bo dobilo še nekaj ladij primerne tonaže. S tem je ustvarjen temeljni slovenski delu jugoslovanske trgovske mornarice.

TEMEDLJ PROMETU SO TUDI DOBRE CESTE,

ki so hkrati pogoj za uspešen razvoj turizma. Za rešitev tega vpra-

šanja nismo doslej našli pravega razumevanja pri postavljanju desetletnega perspektivnega plana za gradnjo cest. Tudi cestni motorni promet daleč zaostaja za razvojem drugih gospodarskih panog. Imamo po večini stara vozila, deloma taka, ki so bila že zavržena kot neuporabna. Treba je razviti našo avtomobilsko industrijo. Doblili smo sicer novo tovarno v Priboju, ki pa je danes le uvoznik razstavljenih avtomobilov. Zato stane takšen avtomobil danes 19 milijonov din. Take cene so nevdružne. Če podjetje kupi tako vozilo na kredit, mora z amortizacijo, odplačilom kredita iz dobička z davkom na dobiček, za vzdrževanje in obresti plačati v življenjski dobi vozila (400.000 km) okrog 76 milijonov dinarjev, kar zneso 190 din za prevožen kilometer, skupaj z ostalimi stroški pa pridemo na 247 din za prevožen kilometer. Glede na te stroške se ni čuditi, da znaša prevoz 1 kg sadja iz Gorice v Ljubljano 16,30 din, prevoz 1 kg zelenjave pa celo 21,30 din. Stroški zbiranja in dovažanja mleka dosežejo pri povprečni razdalji 150 km okrog 12 din za liter. Tudi nabavna cena avtobusov je danes tako velika, da stane avtobus z 42 mesti toliko kakor 8 novih stanovanj. Cestni promet ima tudi velike potrebe glede strokovnih kadrov in za gariranje. Referent je še omenil probleme našega ptt prometa, ki mora zaradi modernizacije izvršiti velike investicije, ter probleme našega letalskega prometa, na koncu pa je še razpravljal o potrebi organizacije službe vzdrževanja prometnih sredstev.

Tudi diskusija, ki je sledila referatu, je dala nadaljnja napolnila za delo nove zbornice. Držav-

ni sekretar za gospodarstvo inž. Marjan Tepina je med drugim omenil, da se v zbornici prvič združujejo razna podjetja, ki niso bila združena niti takrat, ko je bilo v veljavi administrativno upravljanje. Dokler promet ni na višku, še ne moremo govoriti, da nismo več zaostali. Turizem zavzema važno mesto v našem gospodarstvu, vendar hitro menja svoj značaj, zlasti inozemski turisti se ne zadržujejo dolgo v enem kraju. Zato bo treba čimprej usposobiti naše ceste in naša prometna sredstva ter organizacijo uslug turistom z lastnimi vozili. Že dolgo razpravljamo o železniških prometnih zvezah z Avstrijo in o avtomobinskih prometnih zvezah s to državo. Treba bo nujno reaktivirati Južno železnico, kar bo šele omogočilo aktivno poslovanje železniškega prometnega podjetja v Ljubljani. Naposled bo treba urediti tudi mestni promet.

Svetnik za transport v Zveznem zavodu za planiranje tov. Suvajdžič je pozdravil ustanovitev zbornice in izrazil upanje, da bodo tudi druge republike ustanovile enake organizacije. V primeri z industrijo so naše prometne naprave zaostale, tako po tehniki, kakor tudi po zmogljivosti. Zato je v osnutku družbenega plana za prihodnje leto določeno, da bodo prometna podjetja lahko izkoristila okrog 5 milijard din več amortizacije kakor letos. Sledilo so še pozdravi predstavnikov sindikalnih organizacij in gospodarskih zbornic.

Po sprejetju statuta zbornice in poslovnikov je bil izvoljen za predsednika zbornice inž. Rado Cotar, načelnik gospodarskega oddelka direktorije železniškega prometnega podjetja v Ljubljani. Prav tako je bilo izvoljenih 17 članov upravnega odbora, medtem ko bodo mesta tajnika in ostalih uslužbenec zbornice razpisana. Sprejet je bil tudi proračun v znesku 3,4 milijona din z lestvico prispevkov, ki se ravna po višini plačnega sklada včlanjenega podjetja tako, da znaša prispevek za manjša podjetja do 200 članov kolektivno 0,5 %, za največja nad 5000 članov pa 0,1 %.

F. S.

Devizni tečaji 2. avgusta

Valuta	Ljubljana	Zagreb	Sred. drž.	Ažio v %
1 ameriški dolar	943	941.64	941.78	213.93
1 angleški funt	2.468.16	2.468.—	2.469.76	194.02
100 nemških mark	20.045.—	20.034.46	20.038.71	180.54
100 belgijskih frankov	—	1.800.—	1.800.—	200.—
100 francoskih frankov	268.22	268.—	268.09	212.77
100 švicarskih frankov	—	18.830.—	18.830.—	174.47
100 italijanskih lir	141.—	143.86	143.93	198.98
100 lit STO	143.—	143.90	143.51	198.98
100 lit Gorica	107.50	—	107.50	123.96
100 holandskih forintov	22.566.—	22.565.—	22.565.06	185.82
100 švedskih kron	—	16.650.—	16.650.—	187.11
1 egipt. funt	—	1.981.—	1.980.70	129.92
1 obr. dolar Avstrija	850.—	848.—	848.—	182.67
1 obr. dolar Grčija	—	745.25	745.25	148.42
1 obr. dolar Turčija	—	635.—	635.—	111.87

Pripombe: Promet srednji, večji zaključki v angleških funtih, ameriških dolarjih, nemških markah, italijanskih lirah ter avstrijskih in turških obrat. dolarjih. Nepokrito povpraševanje je ostalo v nemških markah, italijanskih lirah, holandskih forintih, egiptovskih funtih ter skoraj v vseh obrat. dolarjih, in to v večjih zneskih predvsem v avstr. in turških.

Jugoslovanska letalska delegacija odpotovala v Turčijo

Beograd, 2. avg. (Tanjug) — Davi je odpotovala z zemunskega letališča delegacija Jugoslovanske vojnega letalstva na prijateljski obisk turškemu vojnemu letalstvu. Jugoslovansko delegacijo vodi poveljnik Jugoslovanske vojnega letalstva podpolkovnik Zdenko Ulepič. Od delegacije sta se poslovila generalmajor Jovič in skupina višjih letalskih častnikov.

Proizvodnja premoaga na Hrvaškem

Zagreb, 2. avg. (Tanjug) — Letos na Hrvaškem v prvem polletju nakopali 3640 vagonov premoaga, oziroma 4 % več v primeri z istim razdobjem minulega leta. Rjavega premoaga so nakopali 560 vagonov več, oziroma 2 %, lignita nad 9000 vagonov, oz. eno tretjino več kot v prvem polletju 1953. Črnega premoaga pa za približno 5000 vagonov manj, oziroma 16 %, predvsem zaradi pomanjkanja delovne sile.

Zaloga premoaga so znašale konec prvega polletja 46 % skupnih povprečnih zalog v letu 1953, vtem ko znašajo zaloge črnega premoaga kakih 30 %, rjavega le 10 %, lignita pa 65 %.

Strokovni odbori pri OZKZ bodo pomagali zadrugam

da bodo čim hitreje izboljšale kmetijsko proizvodnjo

Ljubljana, 2. avg.

Pretekli teden so strokovni odbori pri Glavni zadrugi zvezi Slovenije mnogo razpravljali o tem, kako bi pomagali zadrugam oziroma kmetijstvu sploh za dosego čim večjih pridelkov. To je zlasti važno sedaj, ko bodo začeli pri občinskih in okrajnih ljudskih odborih razpravljati o družbenem planu za prihodnje leto. Pomoc strokovnih odborov pri okrajnih zadrugah zveza kakor tudi tako imenovanih strokovnih in pospeševalnih svetov pri samih zadrugah pa v tem, da bodo proizvajalcem (kmetom-zadrugnikom) svetovali, katera dela bi bila najkoristnejša, najprimernejša, katera dela bi najprej in v največji meri vračala proizvajalcem vložen denar in trud.

V zadnjih letih so zlasti zadrug, v mnogih primerih brez strokovnih nasvetov, začele mnoga gradbena in melioracijska dela, ki so se kasneje izkazala kot nesmotrna in nekoristna, zato so bila le v škodo proizvajalcu — kmetu in s tem tudi v škodo skupnosti.

V prihodnjem letu je za pospeševanje in napredek kmetijstva predvideno več sredstev kot prejšnja leta. Strokovni odbori pripravljajo predloge za smotno uporabo teh sredstev. Odbor za gozdarstvo računa z mnogimi važnimi deli pri pogozdovanju, urejanju hudournikov itd. Mnoge predloge za izboljšanje pridelkov ima tudi odbor za sadjarstvo in vinogradništvo, odbor za poljedelstvo, odbor za zaščito rastlin itd. Posebno veliko del je predvidenih za izboljšanje živinoreje. So predlogi za mnoge melioracije močvirnatih travnikov, za urejanje pašnikov, za vzrejo dobre plemenske živine itd.

O vsem tem bodo že razpravljali strokovni odbori pri okraj-

Pisma uredništva

Ali je prav, da upokojenici opravljajo advokaturu?

Tovariš urednik, zadnje čase se pri nas mnogo govori o varčevanju s sredstvi socialnega zavarovanja. V tej zvezi bi rad sprožil razpravo o upokojenih advokatih. Pred dvema letoma smo dobili predpise, da noben upokojenec, pa naj uživa starostno ali invalidsko pokojnino, ne more biti hkrati zaposlen in prejemati cele plače. Se več, določen je bil najvišji honorar, ki ga lahko dobiva zaposleni upokojenec. Za advokate pa to ne velja. Pri nas je mnogo upokojenih advokatov, ki prejemajo pokojnine in opravljajo advokaturu.

Menim, da to ni pravilno, ker advokature zdaj ne moremo smatrati za nekakšno vzporedno in honorarno službo, marveč je to poklic. Zato ni upravičeno, da uživajo upokojeni advokati pokojnino in opravljajo advokaturu. V večini primerov gre za invalidske upokojenice, ki so jih razne invalidske zdravniške komisije kot uslužbence spoznale za nesposobne za delo, po upokojitvi pa so odprli odvetniške pisarne

in delajo kot advokati. Nekateri med njimi delajo še bolje od advokatov, ki jim je bil to že prej edini poklic.

Mislim, da bi koristilo skladom socialnega zavarovanja, če bi upokojeni advokat, ki opravlja advokaturu, ne prejemal pokojnine, dokler jo opravlja. Tudi bi sedanjim upokojenim advokatom morali izbirati: ali da prejemajo pokojnino in se odpovedo advokaturi, ali pa da opravljajo advokaturu in ne prejemajo pokojnine. Čas, v katerem so opravljali advokaturu, pa bi jim šteli v delovni staž za zvišanje pokojninske osnove. Tako bi se advokati izenačili z ostalimi delovnimi ljudmi, uslužbenci in delavci, ki prejemajo pokojnino, če pa so zaposleni, ne morejo prejemati cele plače. Zato lahko rečemo, da so bili advokati doslej privilegirani, kar pa z družbenega stališča ni upravičeno. Pa tudi potrebe po advokatih ne zahtevajo, da bi morali upokojenim advokatom dovoliti, da opravljajo advokaturu, saj imamo v Beogradu nad 400 advokatov in med njimi je nad 100 upokojenih.

Zika Stanković, uslužbenec LO despotovaškega okraja

rale posvetiti več pozornosti perturnarstvu, zadruge Ljubljane-okolinec mlekarstvu in zbiranju mleka itd.

Pomoč strokovnih odborov pa se bo s sedanjimi predlogi in navesti šele začela. Glavno težišče te pomoči, so sklenili, bo moralo biti v praktičnih nasvetih za izvedbo sprejetih sklepov in pri stalni strokovni pomoči pri delu in zbiranju sredstev. K.M.

Jugoslovanski mladinci niso dobili potnih dovoljenj za Italijo

Sestindvajset jugoslovanskih mladincev in študentov, ki naj bi 1. avgusta t. l. odšli na potovanje po Italiji, ni odpotovalo, ker jim italijansko poslanstvo v Beogradu ni izdalo potnih dovoljenj.

Predstavnik Urada za mednarodno izmenjavo mladincev in študentov v Beogradu je izjavil, da sta se pripravljali na odhod v Italijo dve skupini po 26 oseb. Odhod je bil organiziran v skladu s pogodbo med beograjskim uradom za mednarodno izmenjavo in italijansko organizacijo GRUEI, ki organizira potovanja po Italiji. Italijansko poslanstvo v Beogradu so že 1. julija zaprosili, naj izda potna dovoljenja za prvo skupino. Vzlic številnim posredovanjem pa italijansko predstavništvo jugoslovanskim mladincem še do sedaj ni izdalo potnih dovoljenj.

Oglašujte v »Ljudski pravici-Borbi«

Spominsko ploščo Louisu Adamiču

bodo odkrili v nedeljo, 15. avgusta

Spomenik pa mu bodo postavili drugo leto v Grosupljem

V nedeljo, 1. avgusta je bil po zborovanju grosupeljske SZDL ustanovni občni zbor podružnice Slovenske izseljenke matice, ki se ga je udeležilo nad 100 članov zveze. V imenu glavnega odbora Izseljenke matice je zborovalcem

tolmačil usodo slovenskih izseljencev književnik Tone Seliskar. Za predsednika nove podružnice Maticе je bil izvoljen Dr. Podkoritnik. Pripravljali odbor, ki je do ustanovitve podružnice vodil pripravljala dela za postavitev spomenika slavnemu ameriški pisatelju slovenske krvi Louisu Adamiču, je bil izvoljen v novi upravni odbor podružnice. Spomenik bodo pisatelju postavili v Grosupljem šele prihodnje leto, letos pa bodo prvi dan izseljenkega tedna odkrili na rojstni hiši pisatelja v Blatu pri Grosupljem spominsko ploščo. Svečano odkritje bo v nedeljo, 15. avgusta ob 10. uri dopoldne. Odbor podružnice Slovenske izseljenke matice v Grosupljem vabi zlasti vse ameriške rojake, ki se mudijo v Sloveniji, pa seveda tudi rojake iz drugih dežel, da se odkritja plošče temu znamenitemu slovenskemu izseljencu udeležijo v čim večjem številu. Vsi rojaki, ki so tu na obisku, pa bodo sprejeli še posebna vabila s točnim sporedom svečanosti.

Naši prosvetni delavci v Franciji

Beograd, 2. avg. (Tanjug) — Davi je prispelo v Pariz 40 prosvetnih delavcev, učiteljev in predavateljev srednjih šol. Med 15 dni trajajočim obiskom si bodo ogledali kulturne in šolske ustanove glavnega mesta Francije ter obiskali nekaj krajev v okolici Pariza.

Jugoslovanski prosvetni delavci bodo gostje Francoske lige za laično šolo, s katero so že pred nekaj leti sklenili sporazum o medsebojni izmenjavi učiteljev in predavateljev srednjih in strokovnih šol.

V. Jovanović

Obisk v preiskovalnem zaporu

Ljudje neradi prestopijo prag zaporov, ko jih priženo tja, saj pomeni to, da izgube glavno slovensko pravico — svobodo. Človeku, ki moralno še ni povsem propadel, lahko postane na pragu jetnišnice jasna vsa veličina njegove bede in težina krivde. Zakrknjen zločinec začne že na pragu razmišljati, kako bi se ognil kazni, kako bi prikril storjeno dejanje.

Takšno skrbi me seveda niso mušile tisto jutro, ko sem prestopil prag jetnišnice in ko so mi dovolili obiskati njene upravnik. Zanimala me je predvsem uporaba zakona o kazenskem postopku. Rad bi bil na lastne oči videl ta del procesa in se prepričal, ali veljajo za mrežami v zakonu predpisana načela humanosti.

Upravnik je tisto jutro prebral raport. Priporniki so mu poslali na listkih napisane prošnje ali priitžbe. To je njihova pravica. Kmalu sva odšla po dolgem hodniku, najprej v skladišče. Tam so lepo razvrščene polivinskih vreče. Ko pride pripornik v zapore, mu vzamejo vse stvari, s katerimi bi si utegnli končati življenje. Vse, kar mu vzamejo, vpišejo v knjigo in sestavijo zapisnik, katerega prepis izroče priporniku. Če ima pri sebi kaj denarja, ga spravijo v njegov depozit, da ga lahko rabi za hrano, obleke, cigarete in podobne potrebe.

Potem sva odšla z upravnikom v oddelek za daktiloskopijo. Tam so nekake pripornika fotografirali in jemali njegove odtise prstov. V bližini tega oddelka je sprejemnica. Tam sta bila dva nova pripornika. Prvi je sedel v kotu in počasi stal, ko sva vstopila. Drugi pa je že vstal in takoj navezal pogovor z upravnikom. Bila sta menda stara upravnikova znanca.

»Kaj si že spet tu?« je vprašal upravnik fanta dolelega vratu in drobnih oči. »Najbrž si se spet pretepal.«

»Moral sem ga kresniti, in sicer s stolom.« je odgovoril fant in se izprsil. To je zna beograjski zločinec, ki se je zaradi pretepa že večkrat zagovarjal pred sodiščem. Zda je prišel v zapore samo mlimgrede, na poti v poboljševalnico. Obsodilo so ga na tri leta strogega zapora.

V tem delu postopja, kjer živo priporniki in na krajše kazni obsodjeni, ni nobenih okrasov. Vse je čisto, prikupno in preprosto. Oddelek, kamor sva prišla potem, ima v življenju potepuhov in pustolovcev važno vlogo. Tu se lahko morda privrkat pošteno oklopije, ostrizejo in odtišijo. Spet sva na hodniku. Nad nama je nekaj zabrnelo. Na podstrežju električni motorji pogonjajo velike ventilatorje. Skozj široke plo-

čevinate cevi črpajo iz jetniških celic slab in potiskačo nazaj čist zrak.

SLIKE IN POGOVORI

Jetnišnica, ki sem jo obiskal, je bila zgrajena nedavno in je povsem moderna, dovolj svetla in sodobno opremljena. Vsaka soba ima posebno sanitarno napravo, več sob kopalnice, tla so parketirana, stene brez golazni. Z upravnikom greva od sobe do sobe. Zanima me, kdo vse je zaprt; ne zanimajo me imena, marveč sloji in poklici. In zdj se mi, da je malo čudno, čeprav tega nisem preverjal, da li statistika tu pokazala tisto, kar bolj ali manj vsi vemo, da je namreč na prvem mestu gospodarski kriminal, za njim pa vse drugo. Vprašujeva po vrsti pripornika, kaj so zgrešili. Navadno odgovarjajo — tatvino državne imovine, žepna tatvina, poneverbe in — osebno legitimacije. V začetku nisem razumel, kaj to pomeni. Zdelo se mi je neverjetno, da je zaprtih toliko žensk zaradi osebne legitimacije. Šele pozneje sem zvedel, da so to prosti-tutke, ki jim je sodnik za prekrške prisodil 15 dni zapora.

Priporniki v neki sobi so mislili, da sva nekakšna inspektorja ali sodnika. Prav, sem pomislil, se bo pa morda kdo pritožil, da grdo ravnao z njim. V neki sobi sem takoj opazil,

da bi rada neka ženska nekaj povedala.

»Rada bi plačala globo. Denar sem si priskrbel.«

Ze spet gre za prostitutico. Sodnik za prekrške jo je kaznoval z denarno globo ali zaporom. Denar si je priskrbel, šele pozneje in zdaj bi rada zapustila zapore. V drugi sobi je mož štiridesetih let vprašal upravnik, ali bi lahko bila hrana boljša. Zahteval je pravzaprav več mesa. Po-vedal je, da se bo moral zagovarjati pred sodiščem, ker je podjetju, v katerem je služil, poneveril 100.000 din.

V neki sobi se je pripornik pritožil, da paznik grdo ravna z njim. Menda je bil navzoč tudi paznik, ali pa eden njegovih tovarišev, ki bi pač lahko povedal, da se hoče v sobi ta in ta pripornik pritožiti upravniku. Upravnik je takoj izjavil, da bo zadevo preiskal. V drugih sobah se nihče ni pritožil.

BOLNISKI ODELEK

Po fiksnem redu ima v priproru in preiskovalnem zaporu vsak pripornik pravico biti dve uri na dan na čistem zraku, razen če za to ni pogojev, če ni ograjenega prostora, kjer bi se lahko priporniki sprehajali. Velika krila tega poslopja obdajajo več ločenih dvorišč. En blok ima svoje dvorišče, kjer se priporniki podnevi ob določenem času sprehajajo. Prostor za izprehode je obdan z visokimi zidovi brez bodeče žice. Zidovi pa so tako visoki, da niti misliti ni, da bi jih človek preplezal in polegnil.

OB PORAVNAVI ANGLO-EGIPTSKEGA SPORA ZARADI SUEZA

MED AZIJSKIMI SOCIALISTI

Kako je Kairo sprejel sporazum

Kairo, 2. avg. — Manifestanti v dolgih, širokih, progastih in belih haljah — galabijah — z velikimi transparenti na čelu vsake skupine so 28. julija napolnili kairske ulice in izražali radost spričo sporazuma o umiku Angležev iz Sueza. Naj živita revolucija in njen voditelj Gamal Abdel Naser. Uresničil se je najvažnejši cilj revolucije. Se ena zmaga! To so bila gesla, s katerimi so tisoči Egiptčanov izpričali svoje zadovoljstvo spričo poravnave tega dolgoletnega spora.

Casniki so izšli z naslovi: »Čez osem stolpcev: Evakuacija«, »Angleži so sprejeli egiptovske zahteve«, »Vse angleške čete se bodo umaknile z egiptovskih tal v 20 mesecih«, »Evakuacija ni pogojno vezana na nobeno vojaško zvezo ali skupno obrambo itd. Redkokdaj je bilo na kairskih ulicah v teh vročih poletnih dneh, ko doseže temperatura blizu 40 stopinj, toliko ljudi in redkokdaj so časniki tako naglo razbrabali.

Nekaj ur pozneje, v trenutku, ko je prišla v bivše Farukovo okrovališče Pri piramidah, kjer sta zasedali obe delegaciji, angleška strojeopiska s pisalnim strojem, je bilo že jasno, da se obetajo važni dogodki. Tedaj so posamezni dopisniki že začeli pošiljati po svetovni vstavi, da je sporazum podpisan.

Posamezni časniki, kakor na pr. »Al Akbare«, poudarjajo, da je najvažnejše, da se bodo umaknili vsi Angleži brez slehernih pogojev in da bo vzdrževanje oporišča zaupano egiptovskim in tujim civilnim podjetjem.

Vladno glasilo »Al Džumhurija« piše v svojem članku »Od zmage do zmage: Podpisani sporazum je nedvomno sad zmage egiptovskih stvari, solidarnosti ljudstva ter poraza imperializma in njegovih agentov v Egiptu; zahtevnega prestola, kriminalnih reakcionarjev, krutega feudalizma in lopovskih strank. Danes je

Gamal Abdel Naser lahko s tem sporazumom kronal boj egiptovskega ljudstva samo zato, ker je zadal udarec tem imperialističnim agentom ter strnil vrste ljudstva in vojske.

V svoji veliki radosti spričo te pomembne zmage, pri kateri je nedvomno prišla do izraza tudi stvarnost angleške politike na Srednjem vzhodu, je Egipt izrazil spoštovanje tudi Ahmedu Oradiju, Mustafi Kamelu, Mohamedu Faridu, Saadu Zaglulu ter mladini in študentom, ki so prešli kri na področju Sueskega prekopa. Zlasti važno je, da iz večine komentarijev egiptovskih časnikov veje kar najbolj prijateljsko razpoloženje nasproti Veliki Britaniji in zahodnim državam. Na podlagi tega opazovalci poudarjajo, da zdaj ni več tiste ovire, ki je onemogočila tesnejše sodelovanje Egipta pri obrambi tega področja.

Z. Pečar

Zaostalost in brezposelnost pereči vprašanji indijskih socialistov

Na poti po deželah Jugovzhodne Azije smo se sestali z nekaterimi vodilnimi socialisti teh dežel, predvsem Indije, Burme in Indonezije. Tako smo dobili najneposrednejši vpogled v njihove nazore in mnenje. V Indiji smo govorili s Kripalantjem in Lohjem, predsednikom in glavnim tajnikom Narodne socialistične stranke Indije, pa tudi z drugimi socialisti.

Srečanje je bilo pristrčno. Lohija nas je odvedel na sestanek izvršnega odbora Socialistične stranke Indije za državo Utar Pradesh. Tam je bilo zbranih kakih dvajset starejših in mlajših voditeljev stranke v državi, ki je po številu prebivalcev enaka Nemčiji (kakih 60 milijonov). Tudi ti so nas sprejeli tovariško in pristrčno. Zanimali so se za Jugoslavijo, za naš socialistični razvoj in za razne naše zadeve, tako da jim je moral Milentije Popović predavati o razvoju naše socialistične demokracije, o našem gospodarskem sistemu in delavskem samoupravljanju.

Tudi mi smo se zanimali za njihove razmere. Povedali so nam, da je položaj v njihovi državi trenutno težaven, ker je kakih tisoč članov njihove stranke zaprtih, ker so organizirali in vodili množične akcije kmetov proti odvzemu zemlje in zvišanju davkov. Vprašanje zemlje je v Indiji pereče. Razen zemljiške gospode so glavni lastniki zemlje nešteti zakupniki in podkakupniki, ki neusmiljeno izkoriščajo kmete in jih lahko še zmeraj zaženejo z zemlje, kadar bočeje. Ker vlada ne štiti revnih kmetov, se branijo sami, če morejo. V pogovoru z indijskimi socialisti smo slišali razne misli o notranjem razvoju in preobrazbi Indije. Zanje je glavno vprašanje, kako dvigniti Indijo iz ostalosti, kako premagati brezposelnost in revščino. Odgovor je na dlanj — treba je razviti proizvodilne sile, predvsem pa deželo industrializirati. Indijski socialisti pa si niso na jasnem, kakšna bodi industrializacija, klasična, zahodnoevropska, ali posebne vrste, prilagojena indijskim razmeram.

Ko smo pripomnili, da jugoslovanske izkušnje kažejo, da je na podlagi »velike« tehnologije možna še tretja pot — pot graditve resničnih socialističnih družbenih odnosov z demokratizacijo, družbenega življenja, z razvijanjem delavskega samoupravljanja, z decentralizacijo oblasti, s vzpostavljanjem komunizma, so se samo delno strinjali z nami. Rekli so, da vidijo v naši praksi uresničenje velikega dela svojih protibirokratskih idej in menij, čeprav niso marksisti, da je med nami mnogo več skupnega kakor različnega. Znova pa so poudarili, da ostane specifični problemi Indije prenaseljenosti in brezposelnosti. Tega problema po njihovem mnenju ni moč rešiti samo z decentralizacijo upravljanja, marveč tudi z decentralizacijo industrijske tehnologije: namesto velike centralizacije proizvodnje in velikih podjetij drobna, krajevna, kmečka, domača proizvodnja, modernizirana z uporabo elektromotorjev itd.

Ko smo izrazili pomisleke glede realnosti in upravičenosti takšnih nazorov, zlasti z gospodarskega stališča in načeli vprašanje nujnosti težke industrije, so se nekoliko umaknili, češ da ne zanikajo sleherne potrebe po težki industriji. Konceptije o decentralizaciji in demokratizaciji družbe indijski socialisti še niso do kraja proučili. V njej so nedvomno pozitivni protibirokratski in protimonopolistični elementi, toda prav zato, ker ne sloni na znanstvenem socializmu, marksizmu, njeni tvorcji ne morejo dometi pravega družbenega bistva tega problema marveč jim nekateri tehnokratski in kmečki idilični nazori zastirajo pogled.

To je ena struja v Socialistični stranki Indije. Druga pa priznava potrebo po močni centralizirani oblasti ki je nujno potrebna, da se Indija otrese stoletne zaostalosti, primitivizma ter verske in narodne razcepjenosti. Vsi ti nazori, predvsem pa stvarnost Indije, pa zahtevajo mnogo globlje in bolj vsestransko proučevanje. Izhod bi lahko našli v specifično indijski dialektični enotnosti nujno potrebne centralizacije in decentralizacije, kakor smo ga našli mi v naših specifično jugoslovanskih razmerah.

Aleksander Sokorac

NAČRTI ZA »OBRAMBNO« ORGANIZACIJO JUGOVZHODNE AZIJE

MED DVEMA BLOKOMA

Kitajci ponujajo jugovzhodnim azijskim deželam 20-letno nenapadno pogodbo, Američani in Angleži pa se še niso sporazumeli, kdo naj bi vse sodeloval v njih organizaciji ne kakšna naj bo njena oblika

New York, 2. avgusta. (Tanjug). Pričakujejo, da bodo ZDA pospešile akcijo za sklenitev obrambnega pakta Jugovzhodne Azije. V diplomatskih krogih poudarjajo, da je to tembolj verjetno, ker se že širijo govorice, da je Kitajska ponudila Indiji, Indoneziji, Burmi, Ceylonu in Siamu nenapadno pogodbo za 20 let, da bi tako zadržala dežele od sodelovanja v obrambnem paktu Jugovzhodne Azije. Konferenco, na kateri bodo obravnavali ustanovitev obrambne zveze, že pripravljajo.

Medtem je Kanada baje zahtevala od ameriške vlade, naj natančneje obrazloži, kako si zamišlja obrambni pakt za Jugovzhodno Azijo. Če ameriški odgovor ne bi pravočasno prispel, oziroma ne bi bil zadovoljiv, pravijo v Ottawi, Kanada ne bo sodelovala na konferenci, ki naj bi bila v septembru in na kateri bi položili temelje nove organizacije.

Vse kaže, da tudi med Veliko Britanijo in ZDA še zmeraj ni razčiščeno vprašanje, katere dežele naj bi sodelovale v obrambni organizaciji Jugovzhodne Azije in v kakšni obliki. Foreign Office si prizadeva vključiti v pakt tudi Burmo, Ceylon, Indijo, Pakistan in Indonezijo. ZDA pa si prizadevajo, da se novi organizaciji pridruži tudi Siam.

Ameriški listi poročajo, da se ZDA, Velika Britanija in nekatere azijske dežele o vsem tem ta čas posvetujejo. Sodiijo, da bodo posvetovanja v enem tednu končana in da bo tedaj objavljen dan konference. Konferenca bo nemara v Bagiju na Filipinih in se je bodo po ameriških vesteh udeležile ZDA, Velika Britanija, Francija, Avstralija, Nova Zelandija, Siam in Filipini. »New York Times« potrjuje, da si Velika Britanija prizadeva, da bi se konferenca udeležile tudi dežele Colombovega načrta (Indija, Pakistan, Burma, Ceylon in Indonezija).

Vendar pa nekatere azijske dežele resno proučujejo tudi kitajski predlog o nenapadnem paktu za dobo 20 let.

Medtem je Kanada baje zahtevala od ameriške vlade, naj natančneje obrazloži, kako si zamišlja obrambni pakt za Jugovzhodno Azijo. Če ameriški odgovor ne bi pravočasno prispel, oziroma ne bi bil zadovoljiv, pravijo v Ottawi, Kanada ne bo sodelovala na konferenci, ki naj bi bila v septembru in na kateri bi položili temelje nove organizacije.

Sporazum o iranskem petroleju

Teheran, 2. avg. (AFP). Iranski finančni minister Ali Amiri je napovedal, da bodo jutri predložili šahu osnutek pogodbe s konzorcijem za eksploatacijo nafte kakor tudi sporazum o odškodnini anglo-iranski petrolejski družbi. Pogodbi bosta objavljeni hkrati v Londonu in Teheranu. Iran bo izplačal anglo-iranski petrolejski družbi za poddržavanje petrolejske naprave manj kot 30 milijonov funtov. Za rafinerijo v Abadanu so se sporazumeli posebej.

Vse kaže, da tudi med Veliko Britanijo in ZDA še zmeraj ni razčiščeno vprašanje, katere dežele naj bi sodelovale v obrambni organizaciji Jugovzhodne Azije in v kakšni obliki. Foreign Office si prizadeva vključiti v pakt tudi Burmo, Ceylon, Indijo, Pakistan in Indonezijo. ZDA pa si prizadevajo, da se novi organizaciji pridruži tudi Siam.

Vendar pa nekatere azijske dežele resno proučujejo tudi kitajski predlog o nenapadnem paktu za dobo 20 let.

VTISI S POTOVANJA V KUVAIT

Neklanje gnezdo tihotapcev

POSEBEJ ZA »BORBO«

Dvomotorno letalo, ki leta na progi Ciper-Bejrut-Kuvait, je bilo polno potnikov raznih narodnosti in ras, od Arabcev do Indijcev in evropskih poslovnih ljudi. Ura je bila ena po polnoči, od Bejruta do Ku-

vaita pa je kakih 5 ur nepretrganega poleta. Na srečo je napolnila jutranja zarja še ob tleh. Nikar nismo videli pod seboj drevesa, grisa ali hiše, bilo je samo ogromno peščeno stranstvo, puščava, na gosto preprežena z izsušenimi koriti rek in potokov.

Po šestih urah nepretrganega poleta smo zagledali zelenkastomodro Perzijsko morje z modrimi obrisi gora na iranski strani. Kmalu smo opazili tudi obrise sivih, v meglo zavitih poslopj, dolge črte asfaltranih cest in srebrenkaste okrogle bencinske cisterne, vse to na bleščem pesku, brez sleherne vegetacije. To je bil Kuvait, najbogatija država na svetu. To je arabska država pod angleškim protektoratom na koncu Perzijskega zaliva, na trojni meji med Saudovo Arabijo, Irakom in Iranom. Po površini je manjša od Slovenije, prebivalcev pa ima komaj 200.000 in od teh jih živi 75.000 v mestu Kuvait. Prebivalci so v glavnem Kuvaitčani, Arabci in črnol. bivši sužnji. Odkar so odkrili v tej deželi bogate petrolejske vrelce, pa v njih splošno ni mnogo priselencev, zlasti Indijcev, Irancev, Libanončev, Sirijcev, palestinskih beguncev in Angležev.

Med kolibami iz starih bencinskih kant

Ulice v trgovskem delu mesta so pokrite s pločevino, da so ljudje zaščiteni pred pripekajočim soncem. V njih so samo trgovine. Sireno nepretrgoma trobijo, radioaparati hrečejo in ljudje kriče, tako da se vse to preliva v silen hrup. Arabci to ne moti, tuje pa mora imeti zdrave živce, da ta hrup vzdrži. Arabci so za hrup navdušeni. Soferji čisto trobijo brez potrebe. Če prišetejemo še razbežene pločevinaste strehe in oblake prahu, je razumljivo, da skuša človek čimprej zbežati iz tega pekla.

V Kuvaitu ne vidiš hiš, ki bi na zunanji strani na bogastvo dežele, paš pa mnogo bednih kolib. Gre pravzaprav za štiri v zemljo zabite kole, pokrite in ovite z bicevijem. V tem prostoru imajo ljudje kuhinjo in ležišča. Se bednejše so kolibe, obložene s kosi pločevine, z ostanki starih bencinskih kant. To so stalna bivališča delavcev. V Kuvaitu mnogo grade, mnogo pa so že zgradili. Ulice nimajo imen in hiše so brez števil. Človek se čudi, kako se morejo pismonoše znajti. In vendar prebivalci pisma redno prejemajo.

Inf. V. Kamenarović

Petrolejsko bogastvo

Zaradi zemljepisne lege je bil Kuvait nekoč gnezdo tihotapcev in spedišče lovcov na bisere. Ko so ga Angleži pred kakimi 50 leti izstrgali Turkom kot vojno pomorsko oporišče na meji Bližnjega in Daljnega vzhoda, najbrž to ni bil edini razlog, marveč so zavaljali bogate petrolejske vrelce, saj je blizu Abadan, od koder sega podzemljsko jezero proti jugu v globlino 3000 do 5000 metrov. Angleži se niso vmešavali v notranje življenje Kuvaitčanov, tako da so lahko le-ti še naprej tihotapili zlato in drugo blago v Indijo in na Daljni vzhod.

Ko pride prvič v Kuvait in hodiš po ozkih peščenih ulicah, se ti

Fučava v kuvaitnem šejkatu

DANES PO SVETU

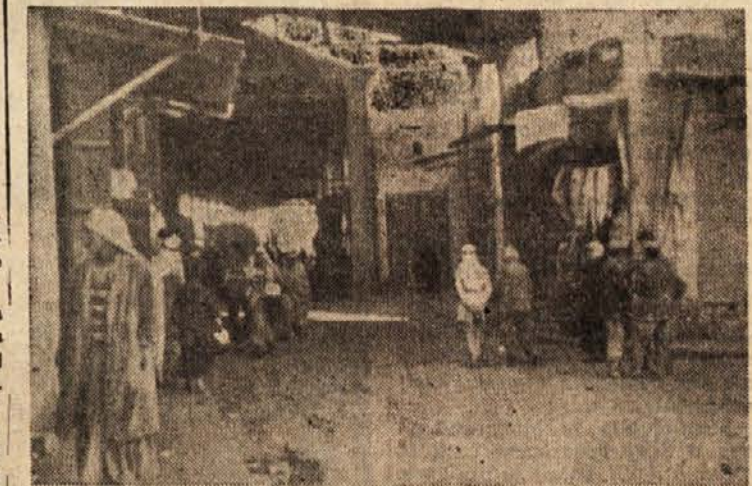
Tako se uvidevnost ne utemeljuje

Predstavniki državnega tajništva za zunanje zadeve ondan ni hotel odgovoriti na vprašanje, ali je v zvezi s tržaškimi vprašanjem kaj novega. To rezerviranost delno razume, čeprav je največkrat enostranska, ker se o ureditvi tržaškega vprašanja še zmeraj posvetujejo, oziroma ker noče jugoslovanska vlada ničesar storiti, kar bi utegnilo otežkovati v zvezi za uspešen zaključek razgovorov.

Jen tudi proti osnovnim državljanским pravicom večine tržaškega prebivalstva, ki je jasno izpričalo svoje protianeksonistično stališče.

Jasno je, da so takšna načela za tržaško prebivalstvo nesprejemljiva in da nikakor ne morejo biti temelj za ureditev tega vprašanja brez popolnoma zajamčene enakopravnosti jugoslovanskega življa v Trstu, kakor tudi brez trdnega poročstva, da bo tržaško demografsko prebivalstvo uživalo vse državljanške pravice.

V. Teslić

Trgovska četrt v Kuvaitu

— Z VSEH STRANI SVETA —

DANSKA TRGOVSKA POGAJANJA Z ZSSR PREKINJENA

Moskva, 2. avg. (Tanjug). Izvestja so objavila članek, v katerem so obdoločile dansko vlado, da je prekinila trgovinska pogajanja s Sovjetsko zvezo, ko je sovjetska delegacija zahtevala, da bi Danci zgradili nekaj cisternskih ladij za ZSSR.

PO SPORAZUMU O SUESKEM PREKOPU

Kairo, 2. avg. (Reuter). Egipt je danes odpravil embargo preskrbe britanskih laborišč na področju Sueskega prekopa z živili. Egiptovski notranji minister podpolkovnik Bakaria Mohamed je izjavil, da je bila preprečena egiptovska preskrba britanskih čet odpravljena, ker je bil dosežen sporazum z Veliko Britanijo v umiku britanskih čet s področja prekopa.

AKCIJA PROTI MCCARTHYJU

Washington, 2. avg. (AP). Ameriški senat je proučil obdolžitve republikanskega senatorja Flandera, ne da bi sprejel resolucijo republikanskega senatorja Flandera, Senator Morse je stavil dopolnilni predlog k tej resoluciji. Obdolžil je McCarthyja, da je l. 1952 zavrnil anketo senatskega pododhoda, ki naj bi bil raziskal njegove neutemeljene obdolžitve nekaterih drugih senatorjev in zlorabe pri raziskavanju zadeve brigadnega generala Zwickerja.

KITAJSKA V BOJU PROTI KUOMINTANGU

Peking, 2. avg. Kitajska časopisna agencija poroča, da so Kitajci od

oktobra 1949 do junija 1954 zavzeli vzdolž jugovzhodne obale Kitajske 45 otokov, ki so jih imela kuomintanski čete v svojih rokah. V bojih za te otoke je bilo onesposobljenih 352.000 kuomintanskih vojakov, uničenih 48 kuomintanskih letal in 38 poškodovanih, potopljenih pa 36 kuomintanskih ladij in 307 zaplenjenih. Agencija dobi ZDA, da se vedno podpirajo Čangkajska, ki se je zatekel na Formozo odkoder pošilja agente na Kitajsko, da bi izvajali sabotaže in diverzije.

KITAJSKA POVRATEK ČU EN LAJA

Peking, 2. avg. Predsednik kitajske vlade Ču En Laj, ki je vodil kitajsko delegacijo na ženevski konferenci se je vrnil v Peking. Ču En Laj se je ob vrnitvi iz Ženeve ustavil nekaj dni v Moskvi ter v glavnem mestu LR Mongolije Ulanbatoru.

KITAJSKA KUOMINTANSKI LETAKI

Tajpeh, 2. avg. (Reuter). Kuomintanska letala so v vrsti poletov nad področjem Fukiena odmetavala letake na kitajsko ozemlje. V Tajpehu je bilo objavljeno, da je to že peta akcija v zadnjih desetih dneh in da je trajala 80 minut. Kitajska letala in protiletalske baterije kuomintanskih letal niso napadla ne obstreljevala.

IRAN POPLAVE V SEVERNEM IRANU

Teheran, 2. avg. (Reuter). Zaradi poplav v Gazvinu kakih 100 km severno od Teherana, je 180 ljudi izgubilo življenje. Teheran je brez razsvetljave, ker je poplavljena tudi električna centrala. Več tisoč družin je ostalo brez strehe.

POLJSKA PROTET AMERIŠKEGA NAPADA NA POLJSKI LADJI

London, 2. avg. (Reuter). Poljska vlada je poslala ZDA protestno noto zaradi domnevnega napada ameriških lovskih letal na poljski ladji v bližini kitajskega otoka Hainana. Nota pravi, da sta bili ladji napadeni pretekli ponedeljek, ko so ameriška letala prihiteleja na pomoč ponesrečenemu s sestreljenega angleškega letala. Noto so izročili ameriškem veleposlanstvu v Varšavi.

VIETNAM DEMOBILIZACIJA IN OBNOVA DEŽELE

Salgon, 2. avg. (AFP). Vietnam. ska vlada je proučila načrt o zapletitvi dela oboroženih sil pri delih za obnovo. Hkrati je ukinita mobilizacijske ukrepe z dne 12. maja.

ZDA OBVEZNA VOJAŠKA SLUŽBA

Washington, 2. avg. (USIS). Ameriško vojno ministrstvo je objavilo, da bo v kratkem uvedena obvezna vojaška služba v smislu najnovejšega zakona po katerem bo moral sleherni ameriški državljan, ki izpolni 18 let in pol starosti, odslužiti vojaški rok. Po tem zakonu bo v aktivni vojaški službi ZDA več kot tri milijone moških. Novi zakon bo začel veljati, brž ko ga bo kongres potrdil.

VOJAŠKI RAZGOVORI Z AVSTRALIJO

Melbourne, 2. avg. (Reuter). Generalni direktor ameriške vojske obveščevalne službe generalmajor Arthur Tudor je prispel v Melbourne, kjer bo imel razgovore o splošnih vojaških vprašanjih.

LONDONSKA SREČANJA

PREMALO „ČISTI“ PESNIK

Razgovor z angleškim pesnikom, kritikom in urednikom Stephenom Spenderjem

Nisem mislil, da bom v njem našel nekaj tipičnega: ne le angleško tipičnega, temveč tudi evropsko... Spender je predstavnik umetniške generacije, ki je pred vojno iskala in našla izvorni umetniški impulz. Ta impulz je bil revolucionaren in nastal je iz potrebe po realnosti. Z njim v srcu so stopali v vojno. Bili so antifašisti. Po vojni pa je v njihovih srcih usahlil ta vrelc. Ljudje, družba okoli njih se je pogreznila v meglo in ostali so sami, osamljeni... pesniki lastnega srca.

Sprejel me je v uredniških prostorih politično književne revije »Encounter« (»Srečanje«), ki jo je pred kake pol leta začel izdajati s sourednikom Irvingom Kristolom. Po vsej sobi, celo po tleh in stoli, so bile nagradene knjige in pesniške zbirke in sredi te boemske zmede sem zapledel nežnega, ponosno plahega svetlo-lasega petinštridesetletnega moža, izredno finih in lepih črt ter krepke postave. Nič robato angleškega ni bilo v njegovem ponašanju: krétnje so bile vpludne, francoske, izraz mirnega, zasnjanega Skandinavca, le iz oči je včasih planil žarek inventivnosti — kri romanopiscev in notnarjev, kri njegovega očeta, strica, deda...

Uvodni akordi so me preseletili; zazdelo se mi je, da so vloge zamenjane: v srečanju želi najti odgovor na razmišljanja, ki mučijo njega samega. Kajti Spender je eden izmed četvorice (W. H. Auden, Stephen Spender, Louis MacNeice in C. Day Lewis), ki je predstavljala novo, sodobno umetniško smer tridesetih let. Bili so srce in vest družbe. Njihov pesniški žarek je razgaljal družbo, ki jo je razgrizlo izkoriščanje človeka. Njihovo pero je opisovalo gole pokrajine, zaprte tovarne, brezposelne delavce, boj španskega ljudstva, prelivanje krvi v Abesiniji... Njihov duh se je oplajal ob Marxu, Freudu...

Po vojni se je zaprl vase, zaveral se v čisto poezijo. Toda sedaj? Kako je z njim sedaj? Morda spet išče. Morda ga tudi umik vase ni povsem zadovoljil. In česa si obeta od srečanja z Jugoslavo?

»Mladi pesniki,« je rekel, kakor da bi hotel zbližati najni gledišči, »me še vedno obtožujejo starih grehov: zanje sem še vedno premalo »čisti« pesnik...»

Ta svoj »stari greh« je pred leti sam takole opisal: Poezija tridesetih let je izražala problem svobodomislega, razklanega in nihajočega med svojim osebnim razvojem in med njegovo družbeno vestjo... poudarjala je skupnost... in iskala skupno zdravilo v psihologiji in v najboljši levi politiki.

»Kako danes presojate svoj osební razvoj?« sem ga vprašal.

»Z družbenimi problemi,« je rekel, »se ukvarjam tudi danes. Toda, zdi se mi, da ti bistveno ne vplivajo na mojo poezijo. Pišem seveda članke, v katerih obravnavam družbena vprašanja. Prav vesel pa sem, če so moje pesmi take, da krepke čitateljevo ljubezen do svobode, njegovo nagnjenje k osebnim žrtvam itd. Tega pa ne delam zavestno in z

namenom, da bi širil socialna nagnjenja in strast po svobodi.« To je zvenelo kakor odповed njegovi zgodnji poeziji.

»Toda, vaše pesmi o španski državljanski vojni?« »Pisal sem jih 1939. leta in z njimi skušal izraziti svojo naklonjenost španski republiki. Toda, lahko si predstavljate, kakšna bi bila danes takšna družbeno-razpoloženska lirika, v kateri bi se spet ponovilo podobno istovestjenje poezije z njenim povodom...«

V nekem smislu le odповed! Angleški kritik je to povedal do- ločneje: Verske, politične in psi- hoanalitične formule so izgubile tako svojo novost kakor svojo praktično učinkovitost! — Spender je nadaljeval:

»Pesnik mora poznati pravo mero, kadar želi izraziti družbena razpoloženja. Njegovo osebno

Stephen Spender

doživetje, njegov osebni izraz ga mora istovetiti z osebnosti pesnika. Nevarno pa je za poezijo tudi, če je »uradna«. V Angliji najdes med pisatelji prav zdravo »nasprotovanje sleherni »uradni« književnosti.«

Se vedno sva blodila nekje po površini. In vendar ne more zanikati, da je vojna bistveno vplivala celo na Edith Sitwell. Njeni stihii so postali bolj človeški, njena domišljajska moč manj izumetničena, njeno srce je začelo biti bolj v taktu srca človeštva. In čemu se danes — po umiku vase, v čisti lirizem — spet čujejo zahteve po zvenu družbe? Čemu tako malo zanimanja za angleške pesnike? Čemu ni ne revij ne kritik?

»Mar nimate občutka,« sem vprašal, »da pojmovanje današnje dobe potiska poezijo kot književno zvrst? In če je to točno, čemu?«

»V nekem smislu je to točno. Toda, to se dogaja zaradi tega, ker današnja doba daje pesnike, ki ustvarjajo podobe zunanjega življenja. Te pa ni lahko vskladiti z domišljijo pesnika. Le osebno doživetje je tista plodna zemlja, v kateri lahko pesnik črpa svojo ustvarjalno moč. Doživetje pri- jateljse smrti je lahko močnejše in bolj občuteno kot pa smrt milijonov žrtev atomske bombe. V tem smislu se morda pesnik oddaja od brezštevilnih proble-

mov moderne dobe, od tiste brez- mejnosti, ki jo lahko podoživlja- mo in občutimo le individualno.« »Torej delite mnenje nekate- rih, da postajata tako poezija kakor proza vse bolj razumski in analitični, vse bolj oropani nepo- srednega čustva?«

»Da, toda ne smatram za po- trebno, da bi poezija bila kakorkoli oropana »neposrednega čustva.«

»Prej ste omenili uporabo atomske bombe. Priznati morate, da je vprašanje miru in vojne pereč svetovni problem. Kakšen naj bi bil odnos pesnika do teh človeških stvari?«

»Usoda človeštva je umiranje. Poezija se ne ukvarja z umira- njem, niti s smrtnimi primeri, temveč preprosto z življenjem. Atomska sila pa nima nikakega opravka z »življenjem.«

Njegove besede sem prevedel na razumljivo jezik: Atomsko orožje ni novo orožje, je samo hujske. Pesniki niso peli niti o iznajdbi smodnika niti o tem, kako se sadi krompir. Spomnil sem se sarkastične Prešernove kritične: Dulce et utile! — Po- vprašal sem ga:

»In vendar pesnik ne more stati ob strani, če bi bili ti druž- bení problemi odločilni za usodo domovine ali celo človeštva?«

»Pesnik ni odgovoren za usodo svoje dežele, pač pa za usodo jezika svoje dežele, za usodo iz- kustva o smislu življenja, kakor ga pojmujejo v njegovi deželi. Oboje lahko živi v njegovi poezi- ji še dolgo po tem, ko so že zgrtele bombe na domovino. Če se namreč pesnik preveč zapleta v modrovanje o usodi svoje de- žele, mu brž zmanjka, poezije. Vsekakor ne more ničesar storiti, da bi potisnil človeške vihré. Ne ukvarja se z vprašanjem, kdo je na koga vrgel atomsko bombo. Razumljivo pa je, da prav poezija more ustvariti tak življenjski lik človeka, taka človeška srca, ki bodo ljudi odvrčala od želja, da bi metali bombe.«

Torej, posledeno. Nečo je bil Spender med tistimi pesniki, ki so v pogojih razrednih konfliktov in protifašistične borbe prvi sva- rili ljudi pred vojno. Ta osebni »razvoj« je angleški kritik Alan Ross pojasnil takole: Pred deset- letjem so verovali, da je tesno razmerje med literaturo in druž- bo, med osebno vestjo in pisate- ljevo aktivno vlogo v družbi. To prepričanje so sedaj ovrgli... Okliščine so se menjale: končana je protifašistična borba. Važni cilji razredne borbe so dose- ženi...

Spender pa je odgovoril la- konsko:

»Živeča poezija nekega pesni- ka naj razodeta cel, nov, ločen domišljjski svet.«

»Vendar morajo v njem odse- vati tudi psihološki problemi družbe in njenih poindencev. Kako je v tem pogledu z angleško knji- ževnostjo?«

»Psihologija je bila osnovno tako v Shakespearovem času in njegovih delih, kakor je to danes. Kljub temu ni treba prav nič govoriti o »družbeni in individu- alni psihologiji«. Verjetno le ma- loštevilni pisatelji mislijo na te stvari in raziskujejo, če so dovolj

psihološko globoki. Boljši pisate- lji vsekakor raje razmišljajo o svojem pisanju. Individualna in družbena psihologija sta veji so- ciologije in medicinske terapije in imata prav malo opraviti z neposrednim, občutenim, osebnim podoživljanjem življenja, ki je vir literature.«

Član iste generacije Cyril Con- noly je pred leti v poslovnem članku zadnje številke literarne revije »Horizon« takole »odstopil« od svojih in Spenderjevih pojmo- vanj: »...odslej bodo umetnika presojali edino le po zvenu nje- gove osamljenosti in po notranji vrednosti njegovega obupa.«

Če jih prav razumemo, je to odkim od družbenih problemov k osebnim, k manj pojasnjeni, pa vendar tako zelo zapleteni krizi sodobnega človeškega srca. In Spender je v svojih ponovnih pesniških zbirkah s svojim čutom za odkrivanje človeških čustev v tem tudi uspel. Zlasti v zbirki »Poema posvetitve« je objavil vrsto ljubkih osebnih pesmi, po- svečenih žalosti, ljubezni in opi- sovanoju pokrajine.

Ali je zašel v drugo skrajnost? Vprašal sem ga:

»Kakšna je, po vašem mnenju, usoda nadrealizma v poeziji?«

»Nadrealizem je kot smer po- polnoma mrtva stvar. Koristen je bil v toliko, ker je razvijal do- mišljijo in kritiziral čezmerno razumarstvo nekaterih sodobnih pesnikov.«

»Kakšno je angleško izkustvo na tem področju?«

»V Angliji je imel prav nez- naten vpliv. Le en pomemben pesnik — David Gascoyne — je pisal nadrealistično poezijo.«

Razgovor je bil končan. Mor- da ni povsem zadovoljil niti nje- ga niti mene. Morda sva oba pričakovala preveč. Toda, storil sem, kar je bilo v moji moči: skušal sem ga razumeti. Vesel pa sem bil tudi spoznanja, da se je nemirno nihalo pesnikovega srca, ki se je oplajalo krvave resnič- nosti sveta in zanihalo »proti desni«, spet umirilo in uravnovesilo.

France Vreg

Tone Kralj: Rudarji 1950 (visoka jedkanica)

GLIPTOTEKA V ZAGREBU

Muzej velike prihodnosti

Muzej odlitkov domače umet- nosti — gliptoteka v Zagrebu je bil ustanovljen leta 1937. V za- četku so zbirali modele plastik sodobnih kiparjev in odlitke naj- pomembnejših del antične grške plastike, ki jih je že leta 1892 na- bavil za klasično gimnazijo v Za- grebu dr. Iso Krašnjavi.

Stotine novih eksponatov

Po osvoboditvi se je ustanova močno razširila in dobila svoj pomen. Izpopolnjena je bila z od- litki eksponatov jugoslovanske plastike od najstarejših do naj- mlajših avtorjev, poleg tega pa je bila zelo razširjena zgodovins- ka zbirka s terena. V prvi vrsti so po osvoboditvi dokončali od- litek portala mojstra Radovana v Trogiru in nekaterih drugih kulturno zgodovinskih spomeni- kov v Šibeniku, Dubrovniku in Zagrebu.

Zbirka je bila močno izpopol- njena v letih 1945 in 1950 ob pri- pravah razstave Srednjeveške umetnosti v Parizu. Tako smo dobili najprezentativnejše eks- ponate: Portala iz Studenice, tri- fora iz Studenice, portala iz De-

čanov, dva kapitola iz Dečanov, nekaj spomenikov iz muzeja sv. Donata v Zadru, zborovsko klopi iz katedrale v Splitu itd. To leto je bilo odlitih tudi nekaj spomenikov: Oltar Jurija Dalma- tinca iz Kaštela, Erdedijev epitalf iz zagrebske katedrale in drugi. Z odlitki v Istri leta 1951 se je gliptoteka obogatila za okoli 100 spomenikov. Leta 1952 je bila zgodovinska zbirka izpopolnjena s spomeniki, ki so jih odlili za razstavo »Zlato in srebro Zadra«. Zadržna leta je gliptoteka dobila kolekcijo glagolskih spomenikov iz Istre in Hrvatskega Primorja.

Bivša tovarna usnja

Dvorane gliptoteke v Medved- gradski ulici so polne odlitkov. Zgodovinska zbirka je v najhuj- šem položaju. Ogromni portali nimajo prostora in so nekateri razrezani v dva ali tudi tri dele. Poslopje gliptoteke — bivša to- varna usnja, kjer je nameščena ta ustanova — sploh ne ustreza svrhi. Dvorane so vlažne in hlad- ne in pozimi neuporabne za ob- činstvo. S premestitvijo v drugo poslopje ali z novim domom bi bilo to vprašanje rešeno.

Dragocena zbirka kopij fresk

V sklopu gliptoteke je tudi dragocena zbirka kopij fresk. Največ jih je narejenih po origi- nalih v Istri, v Kanfanalu in Zminju. Iz severne Hrvatske je pomembna kopija Rangerjeve freske iz Lepoglave. Nekaj kopij je narejenih po freskah zagreb- ske katedrale, je pa tudi nekaj kopij slik Božidarjeviča, Vicka, Lovrina in drugih.

Sprehajajoče se po dvoranah muzeja smo v razgovoru s kusto- som, s profesorico Fedoro Paš- kvanovo zvedeli mnogo zanimivih podrobnosti. Gradnja novega mo- dernega poslopja za gliptoteko je predvidena v sistemu paviljonov. V načrtu je tudi strokovni vodil- skozi posamezne oddelke muzeja, zaenkrat pa je pripravljen za tisk le vodil skozi zgodovinsko zbirko. Zdej zbirajo gradivo (freske, pla- stike, pisane in druge dokumente) za razstavo »Istra skozi stoletja

N. Fr.

NOVA PRIPOVEDNA DELA

Knjiga indijskega pisatelja Mukla Raja Ananda »Kulle, ki je sicer eno njegovih zgodnjih del (1936), je bilo v zadnjem času prevedeno še v 25 jezikov. Ozadnje romanu je pisatelj, ki se je kot publicist udeležil tudi španske državljanske vojne, služila velika stavka tekstilcev v Bombayu v letih 1928—29. Delo je huda obožba kolonialnega sistema in družbenih razmer Indije, obenem pa umetniško pomembno delo, ki kaže, kako se tudi v Indiji delavski razred prebujal in v boju proti izkoriščavcem premaguje fatalizem orjaka. Tragična postava 14-letnega dečka Munoo se uvršča med najlepše upodobitve mladega človeka. Od policistov tepeni, izstradani dečko Munoo, si služi vsakdanji grizljivi in najtršni delom. S cirkusom pri- potuje iz daljnega severa v mesto svojih sanj Bombay, toda tudi v tej »sobiljubljivi deželi« mu trda prede. Kot industrijski delavec se vključil v delavsko fronto in z njo prehaja od neorganiziranih akcij proti nečlo- veskemu zatiranju do vse večjih uporov in nazadnje do velike stavke. Vstaja je krvavo potlačena in kakor desetletno njegovih tovaršev tudi Munoo shira v rev- ščini in jetiki.

Francosi so spet odkrili že pozabljenega pisatelja Julesa de la Madeina. Leta 1899 napisani roman »Mar- quis pečena gradu« je doživel novo izdajo. Samo- rasla komika in fina ironija dajeta plastično realistično sliko francoske vasi 19. stoletja, povezano z ljubko ljubezensko idilo. »Markiz« je lončar Espérit, ki mu tako pravijo njegovi sovražniki, ker stanuje v skalnati votlini. Drugače čudaki, je poln duhovitih domisle- kov. Na vsak način hoče pripraviti se stranki do- mne vasi Lamanose pobotati in ju pripraviti do tega, da bi skupno priredili neko igró, kar se mu sicer po- sreči, vendar tako, da nastane ob uprizaritvi še huji polom in nezbrzdanejši prepír.

POSTSCRIPTUM DIPLOMATA

Znani škotski diplomat sir Robert Bruce Lock- hart, ki je bil v letih ruske revolucije akreditiran kot poluradni posredovalec oz. zovovalec Velike Britanije pri revolucijski vladi, v svojih spominih »Evropa me je klicala« kot optimistični skeptik v dobrem esej- stičnem slogu prijetno pripoveduje o svojih prijatelj- skih srečanjih z Leninom, Trockim, Radekom, Čiče- rinom. Kljub dobri zvezi z voditelji Čeke in kljub temu, da je bil nasprotnik intervencij v ruski držav- ljanski vojni, je bil vseeno osumljen v zvezi z aten-

EVROPSKE KNJIZEVNE REVİJE PRINAŠAJO

Kulturne zanimivosti iz tujine

tatom na Lenina, kar seveda skuša oporekati, in je zato moral zapustiti državo. Zanimivi so tudi spomini na njegovo tridesetletno prijateljstvo z mlajšim Janom Masarykom in Benešem.

POSLEDNJA PISMA IZ STALINGRADA

Pretrajljiv človeški dokument so »Poslednja pi- smo iz Stalingrada«, ki jim je bilo zaradi »inkvizicijske psihološkega vodstva vojne« namenjeno, da končajo v vojnih arhivih kot »politiših verdačhtig wegen Hochverrats« (politiših sumljiva zaradi veleizdaje). Zlasti presunljivo so osebne izpovedi zaslepljenih nemških vojakov zadnji dan pred koncem. Ko so zrli neizbežnemu koncu v ujetništvu oziroma smrti v očel. Gola statistika pove, kako uničujoče za naciste so presojali hitlerjevsko geslo o »končni zmagi: pozitivno 2,1%, dvomeče 4,4%, nejeverno odklanjajoče 57,1%, opozicijsko 34 1/2%, indiferentno 33%.

DRUGA SVETOVNA VOJNA V SPOMINIH IN URADNIH IZDAJAH

Škoraj istočasno z ameriško izdajo »Calculated Risk«, ki je dosegla milijonsko naklado, je izdal ameriški general Mark W. Clark, svoje spomine tudi v Avstriji pod naslovom »Moja pot od Alžira do Dunaja«. Clark je bil med vojno začasní namestnik Eisenho- werja, poveljnik 5. armade in 15. armadne skupine v Italiji, pozneje visoki komisar za Avstrijo, vojni vr- hovni poveljnik »druženih sil na Koreji in nazadnje vrhovni poveljnik ameriških suhozemskih sil. Knjiga je pisana z ameriško prostodušnostjo in zato ni čuda, da je marsikdaj v opreki z doslej veljavnim uradnim stališcem (n. pr. da je dal dovoljenje za ustrelitev nemške delegacije za premirje v Casablanca). Človek se mora nasmehnuti navlnosti generala, ko bere, da je v cerkvi sv. trojice v Alžiru pobozno molil: »O bog, daj, da mi Darlan »zroči« (francosko)

vojno brodovje!« Ironično kritizira francoske generale v Alžiru, ki so z zavlačevanjem pogajali pod krinko »francoske« osebne in politične časti: »viralni vojne akcije. Clark pravi, da je bil hud Hitlerjev pogrešek, da je trmasto branil padsko linijo, kar je zavestnikom omogočilo, da so nemške sile obšli in jih razbili. Zavezniki pa so pogrešili, da so se izkrcali v južni Franciji in s tem oslabil italijansko fronto. Omeniti bi bilo še Clarkovo trditve, da je Stalin s svojim vplivom v Beli hiši hotel preprečiti prodor anglo-ameriških sil iz Italije v centralno Evropo, in njegova prerokanja s Sovjeti v Avstriji, kjer je poskušal pre- prečiti »sovjetsko politiko, ki ni hotela obnove gospo- darsko sposobne Avstrije, razen če bi se hotela po- vezati s Sovjetsko zvezo.«

T. K. Derry: The Campaign in Norway (L. knjiga uradne »History of the Second World War«, ki izhaja po nalogu britanske vlade). Za razliko od zgo- dovinopisja prve svetovne vojne pomeni ta izdaja celotne pregledne operacije, dočim je taktika posamez- nih bitk prepuščena izdajam divizij in drugih voja- ških enot. Nemci sami ugotavljajo, da ima ta izdaja po svoji objektivnosti in temeljitosti veliko prednost pred vojnimi spomini raznih nemških maršalov, ki niso nič drugega kakor bil zagovor in pranje samih sebe. Angleži v svoji vojni zgodovini odkrito prizna- vajo naravnost neverjetne napake: poročevalska služba je povsem odpovedala; počasnost in neodločnost voj- nega vodstva na odlične nemške sunke, kar je pri- vedlo tudi do padca Chamberlaina in prihoda Church- illa na oblast; pri Narviku in Andersnesu so se izkr- cale čete, njihovo orožje in smuči pa so bile dir- girane v druge luke — in podobnega še mnogo. Trda soia, ki je mnogo veljala.

NEVZDRŽNO KVISKU

Angleška laboristka Mary Agnes Hamilton je iz- dala avtobiografo »Nezdržna kvisku«. Odnaka dela je, da je avtorica znala z nekaj navržnimi potezami dobro pogoditi politično vzdušje nekaterih obdobj in

epizod angleške delavskega gibanja. Tako je jasno opredelila različne stališče laburistov do obeh svetov- nih vojn (skajti spoznal smo, da je še mnogo hujskega, kakor je vojna). Kritična do same sebe, je tudi revli- dirala svoje stališče do usodopolne vloge Stamsaya MacDonalda v veliki stavki leta 1926, dala mu je svoje- čas napisala slavospev »Mož bodočnosti«, ko je ta bleščeča politična pojava v zenitu svoje poti.

NOVA POTOPISA

Harry Wilcox je kot britanski časnik prebil po končani vojni šest mesecev na Celebusu med doma- čini Toraja na tamkajšnjih visoki planoti. V knjigi »Bell tujec« popisuje običaje tega še pred kratkim Hindujskega plemena, ki se zdaj preživlja s sajenjem riža. Značaj teh ljudi je odkritosrčen in ljubezniv, njihovo verovanje preprosto: vse, kar je zdravo, je moravno, bolno nemoralno. — Willard Price v knjigi »Dežele Amazonke čaka« poleg bistiščih opisov narave podčrtava velikanske možnosti gospo- darskega razvoja ogromnih pokrajin Brazilije.

TITO IN GOLJAT

Zdej je izšla tudi v nemškem prevodu knjiga Hamiltona Fisha »Armstronga« »Tito and Gollath«, ki je izdal leta 1953 v Ameriki in je tedaj po vsem svetu vzbudila veliko zanimanje. Knjiga je pisana precej objektivno in podaja zgodovino spora z in- formiranjem kakor tudi njegov vpliv na satelitske države. Nemške kritike so ugodne, le v tem se stri- njajo, da je nemški izdajatelj po nepotrebnem (baje zaradi spremembe položaja po Stalinovi smrti) doda- jal razne viiožke, ki »samo motijo in niso točni.

DVA ANTIPODA: CLAUDEL—GIDE

Objava pism, ki sta jih v letih 1899—1926 izme- njala francoska pisatelja Paul Claudel in André Gide, je značilna za ločitev evropskih duhov v prvi polovici stoletja. Četrto stoletja sta se borila kot prijatelja za svoj duhovni obraz, četrto stoletja bila neizprosna so- vražnika. Četrto stoletja sta prepričevala drug drugega, dokler niso šla njuna pota dokončno narazen kot za- stopnika dveh nasprotnih svetovnih nazorov, katerih osebni duhovni boj je postal stvar časa. Claudelov labodji spev zamira, tragična Gideovoga razkrajačega duha pa je, da ni našel poti iz sebe, iz svoje anar- hične notranje svobode v svet stvarnosti.

IZ LJUBLJANE

MORDA JE TUDI ZA VAS VAŽNO

kar smo zvedeli na Upravi stanovanjske skupnosti

Ljubljana, 2. avgusta

Ce obiščete Upravo stanovanjske skupnosti, ki je začela poslovati v Ljubljani na Resljevi cesti, boste neprijetno presenečeni. V prostorih nekdanjega stanovanjskega urada, kjer so bili ljudje navajeni potrpežljivo čakati pred vrati in moledovati pred uradniki, so danes vrata vseh sob na široko odprta in reka ljudi se vala skozi. Pri mizah sede potni in zbegani uslužbenci, okoli njih pa se zgrinja po 10, 15 pa tudi več ljudi, ki silijo vanje za vprašanji. Na vseh koncih po hodnikih in po sobah, pa tudi po stopnišču in pred hišo, nastajajo skupnice, ki obratnavajo vprašanja v zvezi z novim upravljanjem stanovanjskih hiš; ljudje drug drugemu pojasnjujejo, kakor vedo in znajo in komentirajo predpise, Uprava stanovanjske skupnosti še ni zaživela toliko, da bi mogla ukrotiti ves naval, napraviti red in da bi začela pravilno poslovati.

Povprašali smo, kaj ljudi najbolj zanima, po čem najbolj sprašujejo. Nekaj teh drobecv hočemo nanizati, da bi s tem ustregli mnogim Ljubljančanom, ki ne vedo, kako in kaj v zvezi z novim upravljanjem stanovanj.

Kdor se noče kopati v mrzli Savi ali na »Miriji«, jo včasih mahne v Vevče, kjer je prav lepo urejeno kopališče. Pa tudi tam je v tih dneh precej tesno, kakor nam kaže slika

PROBLEMI ZOBOZDRAVSTVA

Da ne bo treba tako dolgo čakati NA POPRAVILA ZOB

Cakanja ni krijo le pomanjkanje zobozdravniškega kadra, ampak tudi nizka storilnost v zobozdravstvenih ambulantah

Cakanje, pa najsi bo kjerkoli, ni nič kaj prijetna stvar. Najmanj prijetno pa je čakanje pri zobozdravniku, ki se zlasti v letih po vojni vleče v nedogled. Čedalje več je ljudi, ki si združijo zobe, kajti pravice zavaroancev so se nasproti predvojnemu zelo povečale. Nujna posledica tega je, da je začelo v zobozdravstvu občutno primanjkovati dentistov, zobotehnikov in stomatologov.

Zavarovanci morajo mesece in mesece čakati na izvršitev zobotehničnih del, veliko škodo trpijo na zdravju državljanov, socialno zavarovanje pa mora na račun zelo dolgotrajnih in strokovinskih del, ki so logična posledica slabe prebave, izdati velike denarje.

Kako odpraviti čakanje v zobozdravstvenih ambulantah? S tem vprašanjem se vneto ukvarjajo že dalj časa ne le Svet za zdravstvo in zavodi za socialno zavarovanje, marveč tudi komisija, ki je pregledovala stanje po zobozdravstvenih ustanovah.

Ustanovitve dentistične in zobotehnične srednje šole je vsakakor eden izmed ukrepov, ki bodo zagotovili zobozdravstvu manjkajoče terapevtske in tehnične kadre. Toda občutnejše olajšanje bo sprito tega čutili šele v nekaj letih, ko bodo iz obeh šol prišli prvi absolventi v zobotehnične ambulante. Dotlej se v zobozdravstvu ne obetajo bistvene spremembe v korist zavarovancev, če zavodi in zdravstveni domovi ne bodo začeli ostre borbe proti nekaterim pojavom, ki nameravajo o njih spregovoriti.

Dejstvo je, da je čas čakanja v zobozdravstvenih ambulantah porazno dolg. Več tednov morajo pacienti, zavarovanci, čakati na plombiranje in zdravljenje zob. Se dlje pa morajo čakati zavarovanci na izvršitev zobotehničnih del (tudi po tri in štiri leta). Ponekod si zavarovanci sploh ne morejo popravljati zob, ker zobne ambulante nimajo terapevtov. Drugod zobne ambulante niso opremljene z zobotehničnimi laboratoriji.

V naši republici je n. pr. 29 zobnih postaj, kjer ni stalnega zobozdravnika in zdravijo zobe samo enkrat ali dvakrat na teden. Ponekod morali zdravljenje zob celo prestopiti na zobozdravnika oziroma dentista preobremenjen. Tako je delno poslute okrog 30 zobnih ambulant v Sloveniji.

Komisija Zavoda za socialno zavarovanje je ugotovila, da morajo pacienti šestkrat tako dolgo čakati na zobne storitve in zaradi slabe organizacije dela po ambulantah in slabe

o najemnin, ne vedo kako bo s pobiranjem najemnine, kam bodo najemninu odvajali, koliko je bodo morali odvajati, koliko denarja bodo lahko porabili zase itd. Čeprav so tega krivi večidel lastniki sami, bo Svet za stanovanjske zadeve MLO v nekaj dneh izdal pojasnila za zasebne lastnike tistih hiš, ki niso vključene v stanovanjsko skupnost.

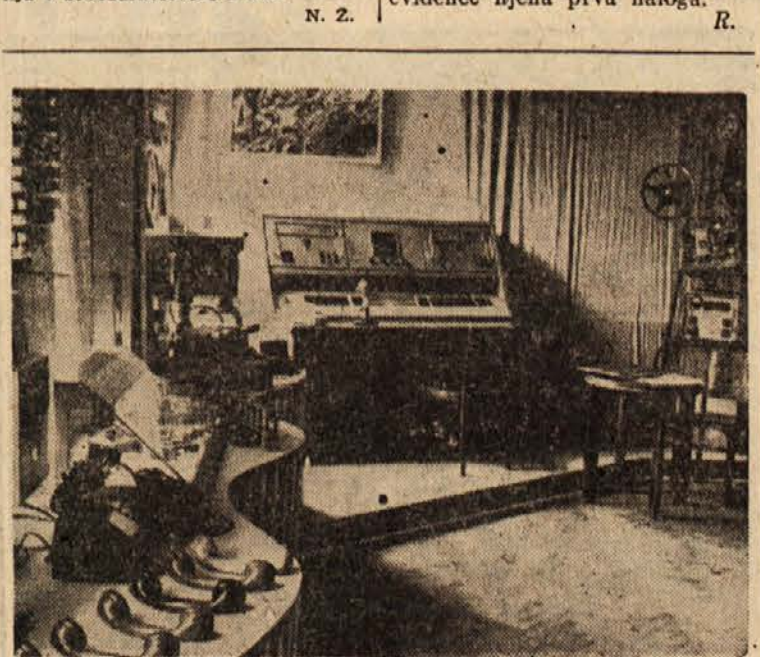
Zasebni lastniki sprašujejo tudi, kako je s sklepanjem stanovanjskih pogodb v tistih hišah, ki ne bodo vključene v stanovanjsko skupnost. V teh hišah so hišni lastniki prav tako dolžni skleniti z najemniki stanovanj najemne pogodbe na osnovi izvedene kategorizacije in po tarifi. Pojavili so se namreč tudi glasovi, da v teh hišah ne bo treba sklepati stanovanjskih pogodb, kar je pa seveda netočno. Mestni ljudski odbor bo potom svojih inspekcij sam nadziral izvajanje uredbe o upravljanju stanovanjskih hiš. Za tiste, ki ne bodo sklenili najemne pogodbe, pa so predvidene tudi kazenske sankcije.

Naval na Upravo stanovanjske skupnosti povzročajo tudi tiste stranke, ki sprašujejo stvari, ki so sicer jasne. Tako se lahko vsakdo iz uredbe same in iz časopisnih poročil, objavljenih pred dvema mesecema, spozna z višino stanovanjske tarife. Vsem takim malomarnim naj ponovimo novo stanovanjsko tarifo, ki določa v prvem okolišju 0,37 din za m² x točke, 0,34 din za drugi okoliš, 0,30 za tretji okoliš in 0,23 din za četrti okoliš m² x točke.

Uprava stanovanjske skupnosti želi, da bi se vsi, ki se z različnimi informacijami obračajo nanjo, stali svoja vprašanja pisмено, da bo lahko Uprava ozir. Svet za stanovanjske zadeve pisмено odgovoril preko časopisja. S tem bo lahko informiral več ljudi in ne samo posilca. Razen tega so nekatera vprašanja takega značaja, da jim uslužbenec ne more takoj odgovoriti in je marsikdaj potrebno stvar podrobno proučiti.

Kako je s pritožbami na račun kategorizacije? Prizadeti najemniki stanovanj imajo še vedno možnost s pisмено pritožbo na Upravo izraziti svoje nezadovoljstvo z izvedeno kategorizacijo. Ponekod se pojavlja tudi to, da hočejo hišni sveti vlagati kolektivne pritožbe za celo hišo. Take vloge se ne bodo upoštevale. Vsak prizadeti najemnik ima možnost pritožbe sam, hišni sveti pa so dolžni s pisμένο vlogo javiti le tiste primere, kjer je bila kategorizacija izvedena na škodo skupnosti. Hišni sveti so dolžni javiti Upravi stanovanjske skupnosti tudi razne tehnične napake pri kategorizaciji, tako n. pr. tudi nepravilno izračunavanje površine. To bo Uprava uradno popravila. Hišni sveti pa v kategorizaciji sami ne smejo ničesar spreminjati.

V Ljubljani je še vedno nekaj hiš, kjer hišni sveti niso bili izvoljeni, ali kjer izvoljeni hišni sveti še niso prevzeli uprave hiš, ki so prišle v stanovanjsko skupnost. Nedvomno je v tem tudi nekaj malomarnosti ljudskih odborov, ki niso poskrbeli za izvedbo volitev hišnih svetov, kljub temu da so bili za to zadolženi. Na drugi strani pa so tudi člani nekaterih hišnih svetov toliko nedelavni, da niso izvedli vsega, kar od njih zahtevajo predpisi. Uprava stanovanjske skupnosti danes še nima pregleda nad delom hišnih svetov, bo pa ustvaritev te evidence njena prva naloga.

Na Gorenjskem sejmu v Kranju sta zlasti močno zastopani elektroindustrija in fina mehanika. Na sliki vidimo izdelke »Iskrec

SPORT IN TELESNA VZGOJA

PO VELIKI DIRKI

Veličasten sprejem v Zagrebu — Boj do zadnjih metrov — Tovarištvo in sloga sta pogoj za uspeh

Ob prihodu v Zagreb, na cilj zadnje etape kolesarske dirke »Po Hrvatski in Sloveniji« nismo ni stutili, da bodo njeni udeleženci deležni velikanske zanimanja za to dirko že vseh sedem let. Razumljivo je, da se je zanimanje še povečalo, zlasti zato, ker so Jugoslovani v zadnjih etapah vodili v generalnem plasmanu. Ob velikem zanimanju pa je narasla tudi nemir sprito bojazni, ali bodo naši dirkači, zlasti Veselin Petrovič, vzdržali do konca in dosegli končno veliko zmago.

Boj naših dirkačev proti zelo močni konkurenci tujeve, med katerimi sta se najbolj odlikovala Holanec Van der Weyden in Italijan Ghidini, je bil izredno naporen in napet. Do zadnjega metra pred ciljem nihče zadržno ni vedel, kdo bo zmagal.

TOVARIŠTVO IN SODELOVANJE

Jugoslovanski dirkači — govorimo predvsem o članih I. in II. ekipe — so imeli na tej dirki privraket vse, kar morejo imeti kolesarji-amaterji. To je bil eden glavnih pogojev za uspeh, drugi pa je bil prisrčno tovarištvo in sodelovanje vseh naših dirkačev. Vsi so brez obotavljanja izpolnjevali vse naloge in zasnovane taktične načrte sodstva. To je bila tudi edina možna pot do zmage.

TEŽAVNA ODLOČITEV

V IV. etapi se je nenadoma preinjal v ospredje tudi Vid Ročič in postal resen kandidat za prvo mesto. Ročič je tretji v skupnem plasmanu, 2,12 minute za Van der Weydenom in 7 sekund oziroma 1,43 minute pred Luksemburčanom Bolzanom in Italijanom Ghidiniem. Vodstvo naše ekipe se je znašlo pred težavno odločitvijo. Ali naj še nadalje vse sle zastavi samo za Petroviča ali pa vzporedno z njim forsira tudi Ročiča. Tu so odločili stvarni računi. Petrovič je bil tisti hip 4,5 minute pred svojim nevarnim tekmečem Van der Weydenom in celih 7 minut pred Ročičem. Po mnenju tehničnega vodstva je bil edini izhod forsirati Petroviča, ki je imel dragoceno prednost ne le pred ostalimi, marveč tudi pred Ročičem. Morda je treba samo obžalovati, da ni bilo dovolj moči, da bi forsirali tudi Ročiča, ker bi bil v tem primeru naš uspeh verjetno večji. Posebno pri-

dirkači, izredno disciplinirano izpolnjevali naloge. Takšno vzorno tovarništvo in pomoč dveh velikih naših favoritov sta bila temeljni kamen naše zmage.

ENAKOPRAVNI NAJBOLJŠIM

Letošnja dirka »Po Hrvatski in Sloveniji« je pokazala, da se lahko naši najboljši dirkači kosajo z najboljšimi evropskimi amaterji. Seveda, če bi naša ekipa poslala vez brez dirke brez zadostne tehnične opreme, ali kar je najvažnejše, brez dobrih koles in mehanikov, ki stalno spremljajo dirkače, tedaj bi bil neuspeh že vnaprej jasen. Če v prihodnje ne bomo mogli opremiti naših najboljših kolesarjev z vsami tehničnimi pripomočki, tedaj je bolje, da ostanejo doma. Ugled, ki so si ga sedaj pridobili, je treba znati čuvati.

NEOPAŽENI USPEHI

V kratkih poročilih o dirki čisto ni bilo ne časa ne možnosti, da bi vsaj kratko poročali tudi o neopaženih posameznikih, ki so pa vendarle dosegli lepe uspehe. Predvsem je treba pohvaliti člane ekipe Hrvatske Branjana, Ožanica in Metelka, ki so dosegli v ekipnem plasmanu tretje mesto pred dvema tujima ekipama. Izstop med ostalih posameznikov je presenetil član »Partizana« Ahmed Čolić, ki je dosegel v generalnem plasmanu osmo mesto.

PRIZNANJE TUDI ZADNJIM

Na vsaki dirki mora seveda biti nekdo tudi zadnji. Toda tudi zadnji dirkači so lahko ponosni. Od 80 dirkačev, kolikor jih je startalo, jih je 30 mod dirko odstopilo. Lahko si mislimo, kako velike težave so morali vsi premagovati, ko so vzeili čez 1061 metrov visoki Vršič. Deževalo je in dežne kaplje so bile tako mrzle, da dirkači rok skoraj niso čutili. Na tej etapi je odstopilo 10 dirkačev, ki so od mraza in izčrpanosti skoraj popadali s koles. Če upoštevamo vse te napore in težave, ki so jih morali premagovati na 1061 km dolgi poti, pač lahko čestitamo k uspehu tudi mlademu Franju Pečniku, ki je dosegel zadnje, 51. mesto.

Ostali jugoslovanski tekmovalci so se plasirali na naslednja mesta: 19. Vidali, 21. Perne, 22. Jugo, 23. Cvejin, 23. Osredek, 26. Bajc, 28. Ješić, 29. Kullevski, 30. Skomina, 32. Bal, 33. Sebenik, 34. Curk, 35. Brajnik, 36. Bergant, 37. Žižek, 38. Šajtoč, 41. Stanko, 45. Bihelevec, 47. Brozović, 48. Krebelj, 49. Radetić, 50. Zaborski.

B. Fijačko

Slovenec Bergant, najmlajši tekmovalce na dirki

OB USPEHU LADKA ZRIMSKA

Bliskovit vzpon

Glas speakerja se je izgubil v viharjem navijanju gledalcev. Ko pa se je prvi plavalec na 400 m pravo dotaknil z roko roba bazena, je vihar dosegel vrhunec, kmalu zatem pa se je posegel. Edino se okoliški hribi so v odmevu pozdravljali ta uspeh mladega plavalca.

Novi državni mladinski prvak v tej disciplini je postal Ladko Zrimšek iz Kamnika, ki je preplaval progo v času novega slovenskega mladinskega rekorda 2:57,6!

Ob bazenu je zadelo ploščanje, vstem ko je mladi rekorder ves srečen skočil v vodo. Ko je stopil iz bazena, mu je k uspehu prvič čestital njegov trener in duša plavalnega športa v Kamniku, nekdanji dolgoletni državni reprezentant Tone Cerer.

To se je zgodilo na mladinskem državnem prvenstvu v Kamniku...

REPREZENTANCA ZA DVOBOJ Z AVSTRIJO

Po tekmovalju mladincev v Kamniku je bila določena državna reprezentanca, ki nas bo zastopala v dvoboju z Avstrijo. Tekmovalje bo 7. in 8. avgusta na Dunaju, kjer bodo startali za jugoslovanski moški: Miško (Proleter), Bogič (Sever), Kandji (Jadrani), Zrimšek (Kamnik), Koprivnikar (Primorje), Jagodič (Proleter), Nardelli (Jadrani), Jelanič (Mladost), Bulić (Jadrani) in Pirc (Ljubljana); ženske: Stapič (Mornar), Mladenović (Sever), Neiharđ (Mladost), Vukić (Kranj), Jeričević (Korčula), Madjarov (Proleter), Varga (Jadrani), Kosač (Herceg Novi), Majcen (Jadrani), Popović (Sever) in Mardošić (Mornar).

DRŽAVNO PRVENSTVO ŽENSK V ATLETIKI

Lep uspeh Slančnikove

Na državnem prvenstvu žensk v atletiki, ki je bilo v nedeljo v Varaždinu je sodelovalo 80 najboljših atletinjak iz vse države. Manjkali sta le Tucejova in Babovičeva, ki te dni nastopata na mednarodnem prvenstvu v Angliji. V posameznih disciplinah so postale nove državne prvakinje: 80 m zapreke: Capek (Dinamo — Zagreb) 1:19 (nov jugoslovanski mladinski rekord); višina: Kováč (Crvena zvezda) 1:41; 100 m: Stefanović (Crvena zvezda) 12,6; 200 m: Slančnik (Kladivar) 2:22,3; 400 m: Stefanović 5:27; daljina: Galič (Dinamo) 505 cm; krogla: Radosavljevič (Crvena zvezda) 33,28; kopje: Kalušević (Crvena zvezda) 41,70; štafeta 4 x 100 m: Mladost (Zagreb) 52,4.

NOGOMET

Znani so zmagovalci podzvez

V Sloveniji je bilo končano tekmovalje za nogometni pokal. Po ostrih borbah so se za nadaljnje tekmovalje plasirali »Strunjanec iz koprke podzvezde, trboveljski Rudar iz celjske podzvezde, Postojna iz ljubljanske podzvezde in Nafta iz dolnje savdave in mariborski podzvezdi. Poleg omenjenih ima pravico direktno udeležbe tudi Odred. Ker je Strunjan iz finančnih razlogov odpovedal udeležbo v nadaljnjem tekmovalju se bodo med seboj borila samo štiri moštva.

Prihodnje nedelje se v prvi tekmi srečata Rudar in Nafta. Zmagovalec bo igral s Postojno, v finalni tekmi pa se bosta pomerila zmagovalec naslednjega srečanja in Odred.

Polfinalni šahovski turnirji

V nedeljo so se v Sarajevu, Skoplju in Trsteniku začeli polfinalni turnirji za prvenstvo države. Udeleženci so pri zrobu dobili naslednjo razvrstitev:

V Sarajevu: 1. Matulović, 2. Bulat, 3. Nikolac, 4. Bogdanović, 5. Vučetić, 6. Carev, 7. Andrej, 8. Šiška, 9. Petek, 10. Vukčević, 11. Jovičić, 12. Gojak, 13. Lončar, 14. Smederevac, 15. Tot, 16. Lukić.

V Skoplju: so bili doseženi v I. kolu tile rezultati: Matulović-Lukić remi, Bulat-Tot 1:0, Nikolac-Smederevac 0:1, Bogdanović-Longe 1:0, Vučetić-Gojak 1:0, Carev-Jovičić 0:1, Šiška-Petek 0:1, Andrej-Vukčević prek.

V Trsteniku: 1. Marlić, 2. Sularić, 3. Bradavarić, 4. Damjanović, 5. Karaklačić, 6. Serpić, 7. Puc, 8. Čučur, 9. Šušteršič, 10. Segl, 11. Grosek, 12. M. Vuković, 13. Udvar.

14. Ivkov, 15. Martinovski, 16. Hočevar.

Rezultati I. kola v Skoplju so: Subarić-Martinovski 0:1, Sotirović-Grosek prek., Marlić-Kočevar remi, Bradavarić-Ivkov 0:1, Damjanović-Udvarić 1:0, Karaklačić-M. Vuković remi, Puc-Segl 1:0, Božić-Šušteršič prek.

V Trsteniku: 1. Bertok, 2. Todorović, 3. Nikolić, 4. Jereman, 5. Majstrovic, 6. Guzel, 7. Križnik, 8. Vošpernik, 9. Sokolov, 10. Andrić, 11. Udovič, 12. Djurašević, 13. Dim, 14. Bidev, 15. Kozomara, 16. Trajković.

V prvem kolu so se partije končale tako: Bertok-Trajković remi, Todorović-Kozomara 0:1, Nikolić-Bidev 0:1, Jereman-Dime remi, Djurašević-Majstrovic prek., Guzel-Udovič 1:0, Križnik-Andrić remi, Vošpernik-Sokolov remi.

PRIREDITEV V OKVIRU JUBILEJA JOSIPA NAGYA

Krizmanič premagal Stansila

Nastopili so tudi tekmovalci iz Avstrije in ZDA — Lep uspeh Tisaniča

Zagreb, 2. avg. — Nocoj je bila na stadionu »Dinamo« v Maksimirju velika boksaška prireditev v okviru znanega športnega delavnega Josipa Nagya. Nastopili so tekmovalci iz Avstrije in ZDA. Pred tem je bila majhna slovenska številni predstavnik športnih organizacij in klubov so Josipu Nagyu čestitali k njegovemu dolgoletnemu uspešnemu športnemu delu.

Glavna točka večera je bil dvojni boks s prvakom Krizmaničem in ameriškim črncem Stansilom. Stansil nas je razočaral. Naš prvak je bil za razred boljši. Prijetno je iznenadil tudi boksar zagrebškega »Metalca« Tisanič, ki je premagal avstrijskega reprezentanta Schaleka. Tisanič je izvrstno boksal. Bal je sijalen v obrambi in napadu.

Ostali rezultati: Suša (Lokomotiva) — Buljak (Lokomotiva) 1:1; Podravec (Lokomotiva) — Janković (Radniški) prekinjena; Mihalič (Jedinstvo) — Zagreb — Sobrakov (Lokomotiva) 0:2; Kelava II. (Mladost) — Osijek — Bajurin (Lokomotiva) 2:0; Terzić (Lokomotiva) — Topf (Avstrija) 0:2; Z. Tkalčić (Metalca) — Potosil (Avstrija) 0:2; Štrbac (Lokomotiva) — Kelava I. (Mladost) — Osijek 2:0; Stefanović (Spartak) — Subotica — Nikolić II. (Crvena zvezda) 2:0.

I. Maloš

Na turneji po deželah Bližnjega vzhoda je naša teniška reprezentanca v postavi Petrovič in Panajotović premagala reprezentanco Izraela 3:1.

Pančevski »Dinamo« je premagal »Radničkega« iz Sabca 14:6 in se so tem uvrstili v zvezno boksaško ligo.

Nogometaši BSK so v Kladu premagali moštvo Hessena 3:0 (1:0).

Nogometno moštvo »Mačve« je v Sabcu premagalo prvaka Luksemburga »La Jeunesse d'Esch« 7:0 (4:0).

V petek, 6. t. m. odpotujejo v Avstrijo nogometaši »Ljubljane«, ki bodo tam igrali dve tekmi. Prvo srečanje bo imela »Ljubljana« v soboto z Wackerjem iz Wiener-Neustadta, naslednji dan pa bodo Ljubljanci igrali z dunajskim Wackerjem.

Atletiki Crvene zvezde in Spartaka so v okviru zvezne lige tekmovali v Subotici. Crvena zvezda je osvojila 107 točk, Spartak pa 65.

Na mednarodnem prvenstvu Anglije je naš tekmovalec Lorgar s časom 14,8 v teku na 110 m zasedel drugo mesto.

V Zrenjaninu je bila boksaška tekma med ženskima ekipama »The Blue Stars« iz Amsterdama ter domačim »Proleterjem«, ki se je končala z zmago Proleterja 5:0 (3:0).

Nogometna reprezentanca Holandije je na turneji po Gvajani premagala moštvo Surinama 4:3.

Svetovni rekorder v metuljčkovem slogu na 100 m, Madžar Tumpak, je preloži nedeljo izboljšal svoj rekord na 1:02,3.

Rak in eksplozije atomskih bomb

Odkar je eksplodiralo več atomskih bomb, se ta nevarna bolezen na dihalnih organih čedalje bolj širi

Nemški kemik dr. H. Schneider Leverkusen trdi, da se primeri rakastih obolenj na dihalnih organih po vojni silno množijo in da bi utegnili to biti v zvezi z eksplozijami atomskih bomb. Odkar je eksplodiralo več atomskih bomb, se rak na dihalnih organih čedalje bolj širi.

Posledice atomskih eksplozij, ki so jih ugotovili zdravniki na japonskih ribičih, to domnevo potrjujejo. Po eksploziji atomske bombe se dvigne oblak gostega dima z nešteti radiaktivnimi delci do 30 km visoko, kjer se razprši. Tako nastanejo nevidni izžarevajoči oblaki. Ti radioaktivni oblaki plavajo visoko nad zemljo več tednov ali celo več mesecev. Na zemljo lahko pada prah iz njih s snežinkami, dežnimi kapljami ali meglo. V vsakem primeru so pa

nje napačno. Nasprotno, zrak je okužen z radioaktivnimi snovmi daleč naokrog, tako da so prebivalci Evrope v enaki nevarnosti kakor prebivalci Azije in Amerike. Na to je opozoril svet med drugimi tudi znanj nemški strokovnjak na področju proučevanja raka prof. dr. Karl Bauer iz Heidelberga. Govoril je o »novem in neznanim problemu«, pred katerim stoji tudi medicina.

Dne 6. oktobra 1951 je nastal v bioklimatskem inštitutu v Freibergu alarm. Sredi računov, ki jih objavlja ta ustanova vsak dan za severno poloto, je prišla vest, da so v Heleni v ZDA opazili »izžarevajoč oblak«, ki se je pomikal proti vzhodu. Na podlagi takratnih zračnih tokov so v inštitutu izračunali, da bo dosegel oblak Freiberg približno 18. oktobra. In res je plaval tistega dne oblak nad mestom. Za pot čez ocean je potreboval 12 dni. Pozneje je potreboval drugi oblak po eksploziji atomske bombe iz Nevade do Heidelberga 6 tednov.

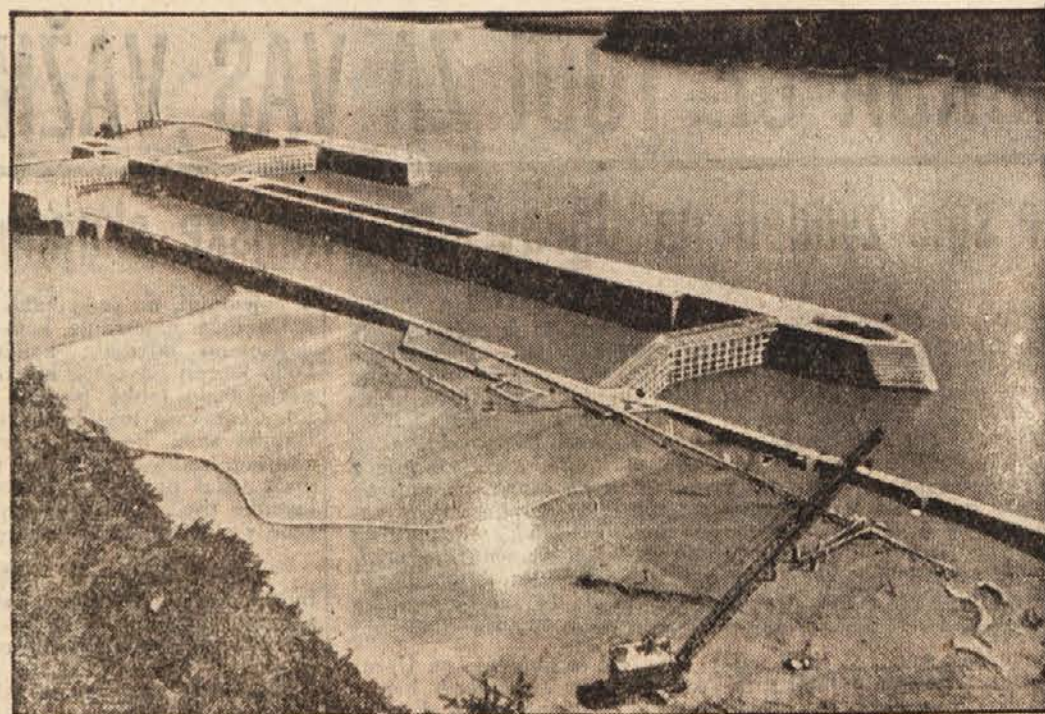
Zdaj že lahko skoraj natanko ugotovimo, kje je eksplodirala atomska bomba. Za to imajo na razpolago zelo občutljive potesomere. Ob vsaki atomski eksploziji se namreč zemlja silno stresa in potesomeri zmeraj pokažejo, kje je nastala. Heidelbergski strokovnjak za jedrsko fiziko prof. Haxel meni, da lahko samo laiki govorijo o zastrupljenju zraka z radioaktivnimi delci iz Amerike in SZ, ker je »normalna radioaktivnost zraka« se zmeraj sto do tisočkrat močnejša kakor z atomsko eksplozijo povzročena »okužba«.

Po vsaki dosedanjí eksploziji bombe so našli zelo daleč naokrog razpršene radioaktivne delce. Za 1000 km dolgo pot od Las Vegasa do Detroita so potrebovali ti delci samo 6 do 11 dni, do Ottawe pa samo dva dni. Alarmantna pa je vest, da so že lani povsod v ZDA natanko ugotovili radioaktivne delce, izvirajoče iz atomskih eksplozij. Ugledni strokovnjaki pravijo, da so »izžarevajoči oblaki nevarni vsemu svetu. Večje in močnejše atomske bombe bi to nevarnost še povečale. To je pokazala tudi eksplozija vodikove bombe na Eniwetoku.

V začetku omenjeni nemški kemik je ugotovil, kaj bi lahko povzročilo 240 gr urana. V njih je ogromna količina atomov (število 6 s 23 ničlami) in torej tudi ustrezna množina radioaktivnih delcev (število 12 s 23 ničlami). Če bi en sam tak delec padel z dežno kapljo na zemljo, bi to v praksi pomenilo 1,2 bilijona ton deževine, ki bi zalila področje 1000 x 1000 km tako, da bi stala voda 120 cm visoko. Vse to bi povzročilo samo 240 gr razpadlega urana.

V tej zvezi so začeli strokovnjaki govoriti tudi o čudnem vremenu v zadnjih letih. Tudi o tem je spregovoril omenjeni nemški kemik. Če bi se 240 gr urana v delcih enakomerno razdelilo v ozračju nad nami do višine 10 km, bi bilo v kubiku našega zraka najmanj 240.000 radioaktivnih delcev.

Da povzročajo radijski in rentgenski žarki raka, je znano. Kaj pa bo, če bodo naš dihalni organ izpostavljeni čedalje večji »okužbi« zraka? Gorinja meja, do katere človek se lahko prenese radioaktivno izžarevanje, znaša 50 milirentgenskih ur. V Chicagu pa so lani poletli po atomski eksploziji namerili že 36 milirentgenskih ur. Kaj se bo zgodilo, če bodo na zahodu in vzhodu nadaljevali poskuse z vodikovimi bombami, katerih učinek je sto in stokrat večji od navadne atomske bombe?

Največja reka ZDA Mississippi je začela sama odkrivati mesto, ki ga je pred pol stoletja zalila. Voda je zdaj odnesla pečeno teraso in prikazalo se je dvonadstropna, iz ope-

ke zgrajena hiša, ki ji stala nekoč v mestu Prentiss. Reka je mesto večkrat preplavila in naposled so ga prebivalci povsem zapustili. Pozneje je reka vse hiše pokrila z pe-

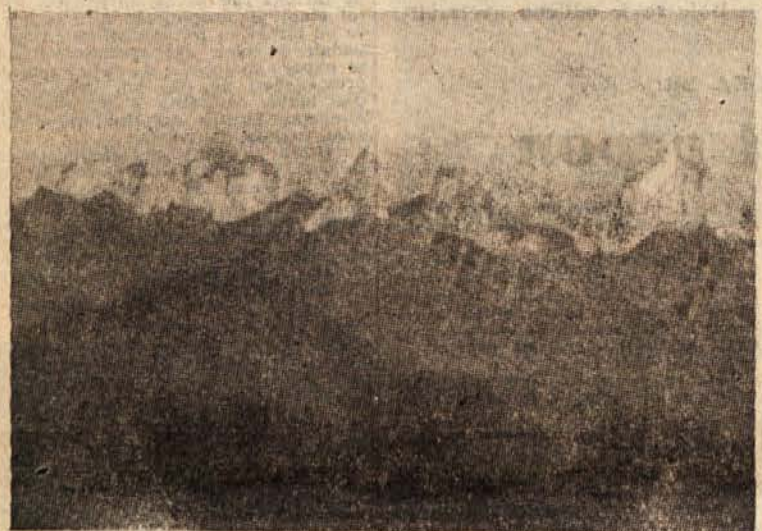
skom in blatom. Ob vsaki poplavi se je nabralo kakih 30 cm usedlin in tako je mesto polagoma povsem izginilo. Pa tudi ljudje so pozabili nanj. (Na sliki jez na Mississippiju)

Kako je visok Mount Everest?

Sir Edmund Hillary in sir John Hunt, udeležena lanke angleške odprave na najvišjo goro sveta, menita, da je vrh Mount Everesta višji kakor 8.839 m. Na vprašanje, kako visok je Mount Everest, je njegov zmagovalec Hillary odgovoril: »Po mojem mnenju tega nihče ne ve.« Hunt pa je rekel, da je najmanj 30 do 45 m višji kakor so

pokazala najnovejša merjenja. Zadnja je izmerila Mount Everest švicarska odprava in ugotovila, da je visok 9.025 m. Po Huntovem mnenju bo to približno prava višina.

Da je Mount Everest visok 8.839 m, so ugotovili leta 1949/50, ko so ga merili s šestih točk. Opazovalnice pa so bile oddaljene od njega najmanj po 150 km.

Pogled na Mount Everest

Kaj je s krematorijem v Beogradu

Se bolj kot pri nas se zanima za krematorij ljudje v Beogradu. Ali se bo Beogražčanom na posled izpolnila ta želja? Misel na zgraditev krematorija je sprožila že pred 15 leti ranjki dr. Vojta Kujundžić in leta 1903 so ustanovili v Beogradu društvo »Oganje«. Toda v stari Jugoslaviji je zadevala ta misel na nepremagljive ovire. Krematoriju se je upirala zlasti Cerkev, ki bi s tem izgubila precej dohodkov, pa tudi njen vpliv na lahkoverne ljudi bi se znatno zmanjšal. Nasprotovale je že ustanovitvi društva »Oganje«, kaj šele zgraditvi krematorija.

Pančevska občina je leta 1936 dala društvu na razpolago zemljišče za krematorij, beograjska občina pa je graditev dovolila. Takrat je dobilo gibanje še več pristašev, in sicer ne le v Beogradu, temveč tudi v drugih mestih. V Zagrebu so ustanovili društvo »Plamen«, v Mariboru pa društvo »Ogenj«. Polagoma je dozorevala misel na ustanovitev široke, splošne jugoslovanske organizacije. Toda vsi načrti in vse prizadevanje so se sproti razbijali ob odpor cerkvenih krogov. Ko je društvo »Ogenj« leta 1940 spoznalo, da svojega cilja ne bo doseglo, je vse načrte in pravico do graditve krematorija prepustilo beograjski občini.

Po vojni so se člani bivšega društva »Oganje« spet začeli zbirati. Izvršni odbor MLO Beograda je julija 1945 načelno dovolil zgraditi krematorij na že določenem zemljišču. V začetku leta 1946 pa je glavni pobudnik te akcije dr. Kujundžić umrl in društvo je s tem praktično prenehalo delati. Šele letos je bil sklican sestanek iniciativnega odbora za ustanovitev novega društva, ker je staro pravno prenehalo delovati. Inicijativni odbor je izvolil za predsednika člana tajništva mestnega odbora SZDL Grgura Mitrovića. Pristašev sežiganja mrličev je v Beogradu, pa tudi po drugih mestih, čedalje več. Inicijativni odbor je dobil že mnogo prijavnosti in bo v kratkem ustanovil novo društvo. V tajništvu za komunalne zadeve MLO Beograda že proučujejo možnosti o zgraditvi krematorija. Podjetje »Invest-

import« se je že zanimalo za ponudbe v Nemčiji, čedalje bolj pa se uveljavlja težnja, da bi zgradili krematorij z lastnimi sredstvi, brez tuje denarne in tehnične pomoči.

Tako se bomo morda v dohodnem času tudi v tem oziru uvrstili med napredne države. Sežiganje mrličev ima pred pokopavanjem nedvomno celo vrsto prednosti, in da ni tako hudega odpora cerkvenih krogov, bi bili tudi pri nas že zdavnaj imeli vsaj en krematorij.

Mesto slepih

V Mehiki imajo edinstveno mestce. Hiš je v njem samo 44, razlikuje pa se od ostalih človeških naselij po tem, da so vsi njegovi prebivalci slepi. Mestce se imenuje Tiltipek in v njem prebivajo sami Indijanci. Slepi pa niso samo ljudje, marveč tudi živali, psi, mačke, perutnina itd. Hiše v tem mestecu oken sploh nimajo. Ulice so brez imen. Indijanci hodijo po mestecu kakor da imajo zdrave oči. Svoje hiše spoznavajo po znakih na idanih kamnih. Ukvarjajo se s kmetijstvom, ženske pa predejo in plečejo. Od ostalih slepcev se prebivalci Tiltipeka razlikujejo po tem, da nimajo ugaslih zenic, marveč da so njihove oči kakor da bi bile pobeljene z belo barvo.

URA, KI KAŽE ČAS NA MARSU

Ko bo tehnika tako napredovala — če sploh kdaj bo — da bodo ljudje potovali na druga nebesna te-

less, bodo morali najprej temu primerno prilagoditi svoje ure. Na pričujoči sliki vidimo prvo medplanetarno uro, ki bo kazala ne le ure, marveč tudi dneve, mesece in leta na zemlji in na planetu, kamor bodo ljudje potovali. Za zdaj so strokovnjaki izdelali takšno medplanetarno uro za planet Mars. Ura deli Marsovo leto na 12 mesecev: od teh jih ima 8 po 56, štirje pa po 55 dni. Urnik je razdeljen na 24 delov, ki pomenijo ure Marsovega časa. Na Marsu je dan za 4% daljši od dneva na Zemlji. Zato se bodo kazalci na tej uri premikali počasneje, kakor na urah, ki kažejo čas na Zemlji.

Novo smernice v oboroževanju ZDA

Američani so glavno pozornost posvetili letalstvu, težišče pa prenesli na atomsko orožje

V oboroževanju in oborožitvi ZDA so nastale zadnje čase znatne spremembe. Spremenilo se je predvsem temeljno stališče pristojnih vojaških oblasti, kako naj bodo ZDA oborožene in pripravljene na morebitno vojno.

Ni še dolgo tega, ko so ameriške vojaške oblasti pripisovale največji pomen vojnemu letalstvu. Zunanji minister Dulles pa je nedavno izjavil: »ZDA so sklenile zgraditi predvsem veliko protudarno silo, ki bi jo lahko uporabil takoj, in sicer s sredstvi in na krajih, ki bi jih sami izbrali.« To opredelitev, to zanašanje na centralno rezervo izredne udarne sile, so pozneje vojaški in politični voditelji ZDA, pa tudi drugih dežel razlagali na najrazličnejše načine, dokler se

Načelnik Združenih štabov ameriških oboroženih sil Radford

ni nedavno pokazalo, kako mislijo Američani glede bodoče sestave svoje vojske. Zdaj je za ves svet važno stališče ZDA pojasnje-

no. Znani so namreč podatki o ameriški vojski in njeni oborožitvi, vsaj kolikor so jih pristojne ameriške oblasti same objavile. Znani pa so tudi ameriški oboroževalni cilji.

Dosedanjih 19 divizij kopnene vojske bodo skrčili na 17. Sedanjih 18 polkovnih bojnih skupin ostane, elitne čete mornariškega korpusa bodo tudi poslej omejene na tri divizije. Mornarico bodo skrčili od sedanjih 1124 ladij (od teh 471 vojnih) na 1078 (od teh 402 vojnih). Letalstvo bodo okrepili od sedanjih 115 eskadril z 21.000 letali na 120 eskadril z 22.900 letali. Končni cilj je 137 eskadril. Letalstvo, ladje in mornariški korpus imajo zdaj nad 33.000 letal. V treh letih naj bi naraslo to število na 40.000, od teh 20.000 reaktivnih. Vse ameriške oborožene sile so od prejšnjih 3.400.000 mož skrčili na 3.300.000, do 30. julija 1955 pa jih bodo skrčili še za 300.000.

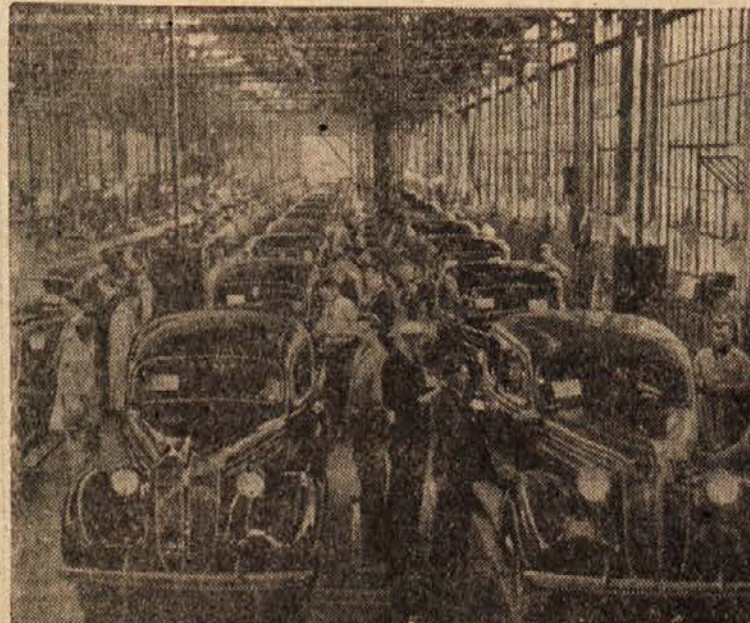
Za atomske raziskave in atomsko orožje so določile ZDA v letošnjem proračunu 24.225 milijonov dolarjev. Izdatki za to panogo oboroževanja so se povečali za 323 milijonov. Povečali so se tudi izdatki za pogon že dograjenih atomskih naprav, in sicer od 270 na 1182 milijonov dolarjev. Vidimo torej, da so posvetili Američani glavno pozornost letalstvu, hkrati pa prenesli težišče na atomsko orožje. Pri tem so odločali vojaški, pa tudi gospodarski razlogi.

Karoserije iz plastične mase

V velikih avtomobilskih tovarnih v Detroitu so začeli izdelovati nove avtomobile, ki pomenijo v avtomobilski industriji velik preokret. Karoserija namreč ni jeklena, kakor pri dosedanjih avtomobilih, marveč iz plastične mase. Njena prednost ni samo v tem, da je zelo lahka, tako da jo z lahkoto dvignejo tri dekleta, marveč v tem, da ima nekatere tehnološke lastnosti, ki jih jeklena pločevina nima. Plastična ma-

sa je zelo čvrsta in karoserijo izdelajo iz nje mnogo prej, kakor iz jeklene pločevine.

Prva poskusna vožnja z novim avtomobilom je pokazala, da bo plastična masa hitro izpodrinila jekleno pločevino. Strokovnjaki menijo, da bo njena uporaba povzročila v avtomobilski industriji pravo revolucijo, ker bo preusmerila vso proizvodnjo.

Fotograf iz avtomobilske tovarne v Detroitu

MALI LEKSIKON

Koliko splavov je v naši državi v primerjavi s porodi?

Kaj je antropometrija? Kakšna je bodočina zmrzovanja živalskih živil?

Vprašanje splavov v naši državi je že preraslo v socialni problem. Statistika kaže, da pride na deset porodov skoraj 15 splavov (vratunani so samo prijavljeni splavi, v tem ko je številno neprijavljenih težko ugotoviti). Vidimo torej, da je to vprašanje zelo pereče. Splav ima navadno hude posledice; dolgotrajne krvavitve, težko ozdravljiva obolenja na spolnih organih, neplodnost, vnetje trebušne mrene, prodiranje kužnih klic v krvni obtok, tetanus itd. Medicinske je tudi ugotovljeno, da je med otroci, spočetimi takoj po splavu, največ pohabljenec.

Antropometrija je eno izmed važnih pomagala kriminalistike. Mnogo časa in človeških naporov je bilo potrebno, da je to postala. Antropometrija je treba pripisati Alphonso Bertillonu. Že okrog leta 1890 je Bertillon vpisoval v kriminalistično kartoteko v Parizu posebne podatke o kriminalnih zločinih, ki policiji niso mnogo koristili. Ko pa je proučeval antropologijo, mu je šinila v glavo misel, da bi v kartoteko vpisal podatke o delih telesa, ki stari 60 let ne izgube dimenzije. Ta sistem je nazval antropometrija in naslonil ga je na 11 delov človeškega telesa, ki se ne spreminjajo. V enem letu je že imel kartoteko s podatki o 7.000 zločinih. Koristi njegovega prizadevanja so se pokazale šele pozneje.

Cilj ljudi, ki preskrbujejo človeštvo z živili, je, da bi bile na trgu zmeraj vse vrste živil. Zadnje čase dosegajo v nekaterih državah ta cilj z zmrzovanjem živil. Ta industrija se neprestano razvija. V osvetlitev zadostuje omeniti razvoj industrije za zmrzovanje živil v ZDA. Leta 1945 so imeli tam 400 tovarn za zmrzovanje, zdaj pa jih imajo že 1.280. Izkusnje so pokazale, da je mehansko ohlajanje živil boljše od ohlajanja z ledom ali mešanico ledu in soli.

V sobotni številki objavljeno zemljepisno in botanično klobocijo v zvezi z južnoameriško reko Amazonko je zakrivilo površno pisanje na stroj.

BRALCI NAM PIŠEJO:

Prekmurski otrok prezgodaj nadomestil knjigo z bičem in lopato

Se sedaj je štiti v prekmurskih šolah vzrok, posledice politično-gospodarske in kulturne politike v teh krajih. Prekmurje ni bilo nikdar vključeno v slovenski sistem šol. Med okupacijo so prekmurski učitelji skorajda izumrli; veliko pa se jih je potujčilo. Njihovo mesto so zasedli Madžari. Po osvoboditvi je manjkalo učiteljev in učnih prostorov. V več vaseh so šole vedno enorazredne šole. Kljub napornemu ljudske oblasti, so nekatere učilnice skrajno neprimerno. Poněkod so nastale iz stanovanjskih prostorov. Vasi Bratonel, Rakitani in druge sploh nimajo šol. Namesto da bi vašani sezidali otrokom vsaj enoklasno šolo, poslopijo, jih rajši pošiljajo kilometre daleč v šole. Hkrati pa otroci, ki imajo sicer vse možnosti za šolanje, malomarno izostajajo od pouka. Tudi temu so krivi starši, ki jih priganjajo k delu.

Zaradi navedenih pomanjkljivosti, ki se jim sedaj pridružujejo še razne organizacijske napake, so učni uspehi pod povprečjem. Kje so vzroki? Eden je socialni moment; prekmurski otrok stopa še zelo zgodaj v življenje, knjigo in zvezek mu nadomeščata bič in lopata. Do neke mere opravičuje ta polja tradicija, vendar pa so sedaj učni nabirki tako natrpani, da zahtevajo očelca otroka. Zato naj delja; najprej knjiga, šole nato delo doma.

Pomanjkanje učitelstva je v glavnem odpravljeno. Prekmurske šole so napolnili mladi učitelji. In ko bi človek mislil, da je vse v najlepšem redu, se pojavijo dejstva, vezana ravno na mladi učiteljski naraščaj in na njegovo delo v šoli, ki bolj ali manj negativno vplivajo na vzgojo otrok in tudi na šolske uspehe. Razumljivo je, da metodične napake niso hotene. Vzrok je nekaj tretjega, kar je mladim učiteljem veepila šola, čeprav za življenje odločnega kraja ni sprejelo. V njihovu med teorijo in prakso se kopičijo razne začetniške težave pri učiteljih. Otroci pa v šoli pogreša domačnost, zato se ji vse bolj odtujajo. Vse bolj prihaja do izraza to, da učitelj, ki je navadno prišel od drugod, premalo pozna prekmursko razmere, pozna premalo psiho prekmurskega otroka. Tako se vse bolj kaže, kako nepravilna je misel, da se učitelja ni treba prilagoditi kraju.

So pa pri tem še druge stvari: učiteljev odnos do vsakega življenja. Šaj učitelj ne more dobro opravljati svojega dela, če ne pozna otrokove domače razmere, njegovega socialnega in družinskega položaja. Res je stvar, da so rodiljski sestanki vez med družino in šolskimi katalogi; med troma zdi se, da je na njih vse pre-

govora o uspehih in neuspehih, premalo pa o vzrokih raznih neuspehov. In ravno na sestankih je opaziti, kakšen je prepad med rodiljski in šolo. Zato Prekmurci z veseljem pozdravljajo načelo o družbenem upravljanju šol.

Toda to še ni vse. Med domom in šolo mora potekati rdeča nit, ki jo utrjujejo učitelji in rodiljski, skratka družba. Napačno pa je misliti, da so šolske klopi isto kot kmečki za peček in da šola seznanja otroka samo s pisanjem in branjem. Učitelj je odgovoren tudi za oblikovanje značaja; to odgovornost prevzame že v prvem razredu in traja potem vse šolsko dobo. Od njegovega dela je čisto odvisno, kako se bo potem otrokov značaj oblikoval v nadaljnji mladosti. Učitelj pa konča študij po navadi že v 19. večasih tudi v 18 letih. Ali je tak človek že toliko samostojen, toliko načelen, da lahko vzgaja druge? Praksa nam priča, da veliki večini mladih učiteljev v Prekmurju, ravno letnega primanjkuje. Razen tega je vsestransko življenje učiteljev čisto zelo zanimivo. Njihov odnos do vsake komunne, do dela iz, ven šole pa je zanesljivo merilo za sposobnost in socialni čut človeka, ki je socialistično usmerjen ali pa ne. Jasno je, da delo takih učiteljev, ki so brezbržni do življenjskega meteha okrog sebe, tudi v šoli ne more biti plodno.

K naštetim pomislekom bi se dalo pristoiti še več drugih pojavov v prekmurskem šolstvu. Tako na primer poučevajo tudi taki, ki so nčili med okupacijo in ki takrat niso hoteli govoriti slovensko. Mar takemu človeku lahko zaupamo vlogo vzgojitelja?

D. Z.

DNEVNE VESTI

Zavod za socialno zavarovanje za mesto in okraj v Ljubljani, Miklošičeva cesta 20, sporoča vsem zavarovancem, da se bodo od 15. avg. 1954 dalje sprejemale stranke le vsako sredo in soboto od 8. do 12. ure. Zavarovance prosimo, da to upoštevajo in prihajajo na zavod le ob uradnih dnevih. — Uprava Zavoda.

MOTOX je moderno sredstvo za uničevanje moljev, Siguren, praktičen in ne smrdi samo MOTOX!

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za torek, 3. avgusta. Poročila ob 5.05, 6.00, 8.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30 in 22.00.

5.00 Dobro jutro, dragi poslušalci (pester glasbeni spored) — 5.30 Jutrarnja telovadba — 6.30 Radijski koledar in prireditve dneva — 7.00 Pregled tiska — 7.05 Jutrarnj. orkestralni spored (Beethoven, Mozart) — 7.30 Za gospodinje — 7.35 Zabavna glasba, vmes reklame — 8.10 Slovenske narodne pesmi — 8.30 Cilebanom — dober dan! — 8.45—9.00 Zabavna glasba 12.20 do 12.30 minut z Veselimi godci — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.30 Opoljudanski koncert (Beethoven, Čajkovski) — 13.15 Zabavna glasba, vmes objave — 13.30 Melodije za razvedrilo — 14.30 Iz znanosti in tehnike — 14.40 Skladbe slovenskih avtorjev poje moški zbor DPD »Slava Klavora« Guy de Maupassant: Ronsinca zgodba — 16.15 Promenadni koncert (Wagner, Grieg, Schubert, Berger) — 17.10 V plesnem ritmu — 18.00 Športni tednik — 18.30 Odlomki iz Giordanovih oper — 19.00 Zabavna glasba, vmes reklame in objave — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Pisan spored domačih pesmi izvajajo Gorenjski kvartet in Fantje na vas — 20.30 Tedenski notanje-politični pregled — 20.40 Mali koncert lahke glasbe — 21.00 Literarna oddaja — Rok Arhi: Srečanje z avstrijskim pisateljem Friedrichom Perkonikom — 21.30 Pol ure klavirskih skladb (Mozart, Chopin, Schubert) — 22.20 Plesna glasba — 23.00—24.00 Iz sodobne simfonične glasbe (Brahms, Honegger, Hindemith) na valju 202.1 212.4 in 90.1 MHz. — 23.00—24.00 Oddaja za tujino na valju 327.1 m (Prenos iz Zagreba).

MARIBORSKE VESTI

Dežurna lekarnar torek, 2. avgusta; lekarnar »Tabor«, Trg revolucije 3.

KINO »PARTIZAN«: ameriški film: »V senči mrtnj«. — »UDARNIK«: ameriški film: »Titanic«.

Vsem sorodnikom in znancem sporočamo žalostno vest, da nas je v 70. letu starosti zapustila naša skrbna, zlate žena, mamica, teta in tašča KATARINA DOLENC rojena Bajt Pogreb bo v torek, 3. avgusta 1954 ob 17. uri na pokopališču na Pobrežju. V globoki žalosti: mož Anton, sin Marjan z ženo Slavjo, hčerka Anica z možem Jožetom, vnukinja Jožica, Marjanca in Tatjanca ter ostalo sorodstvo.

CELJSKE VESTI

V celjskem okoliškem okraju se je od 19. do 26. julija rodilo 25 dečkov in 12 deklic. Poročili so se: Franc Mirš in Martina Pevec, Stanislav Štukelj in Jospina Milanez. Umrli so: Martin Kovač, star 66 let; Elizabeta Deželak, stara 83 let; Jožeta Lapornik, 69 let; Katarina Pušnik, 70 let; Martin Gajšek, Egidij Mavc, otroka, Helena Skutnik, 78 let; Milan Majcen, 23 let; Matilda Loriger, 66 let; Pavel Krivec, 60 let; Anton Jevnišek, otrok. Franc Turšek, 62 let; Neža Kostevc, 63 let; Frančiška Krofi, 79 let; Ivan Lupše, 82 let; Anton Stegenšek, 75 let; Ivan Pogorevc, 70 let; in Matilda Trepanc, 49 let.

V Celju se je od 19. do 26. julija rodilo 31 dečkov in 30 deklic. Poročili so se: Marjan Kovač in Božena Melcher, Josip Stopinšek in Marija Sater, Eugen Fon in Marijana Zažgar, Baldomir Jenko in Aleksandra Znidar. Umrli so: Ljuba Mohorko, otrok; Frančiška Koštomaj, 61 let; Leopold Simončič, 59 let; Ivana Tanjšek, 63 let; Cecilija Habjan 72 let; Rudolf Roš, Anton Gal, otroka; Simon Bračič, 95 let; Franc Kajaša, otrok; Ivan Kink, 78 let; Ivan Klime, 26 let; Rudolf Miheljak, 73 let; Zožita Grobier.

Antroposovno služba

Poročila za dne 31. VII. in 1. VIII. 1954.

V nedeljo so se srednje dnevne temperature gibale med 20,4°C v Kapele in 14,8°C v Mokronogu, relativna vlaga med 64% v Konjicah in 82% v Rogški Slatini.

Napoved: V noči med 3. in 4. avgustom je pričakovati ponoven izbruh peronospor v okolici Radgone in Kapele; v noči med 4. in 5. avgustom v okolici Lendave, Jarenine, Brežice in Radovice, v noči med 5. in 6. avgustom v okolici Maribora, Pekar, Zavrca, Podlehnik, Bjelezkega, Novega mesta, Krškega, Kostanjevice, Črnomlja in Semiča; v noči od 6. na 7. avgust v okolici Jeruzalema, Svevine in Sežane; v noči od 7. na 8. avgust pa v okolici Mokronoga. V slučaju, da bodo temperature porasle, bo izbruh peronospor še pred temi datumi, zato ne odlašajte s škropljenjem, ki bo v letošnjem letu verjetno zadnje.

Toplo in suho vreme je povečalo nevarnost pojavn oidijs. Zato dodajte Bordojski brozgi tudi žveplove pripravke, in sicer na 1000 litrov škropiva 200 do 300 g Kumulusa ali Sumporola ali Kazana. Za nevarnost oidijsa še posebej opozarjamo vinogradnike na Primorskem.

RAZNASALKO

(po možnosti s kolesom) za raznašanje časopisa po Ljubljani, v zgodnjih jutranjih urah — sprejme uprava »Ljudske pravice-Borbe«

STROJNE KLJUCAVNICARJE IN STRUGARJE s primerno kvalifikacijo sprejme »ZICNICA«, Ljubljana, Tržaška cesta 69. — Nastop službe takoj. — Plača po tarifnem pravilniku!

PREKLICUJEM vse besede, ki sem jih govoril proti tovarišu Dezideriju Drvaricu iz Sentvidla, ker niso resnične in se mi zadržujem, da je odstopil od tožbe. — Gabrijel Solar, Pržaj 24.

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

»LETNI KINO BEZIGRAD«

Ameriški barvni film
»Najboljši od slabih«
Tednik Predstava ob 20.30. Prodaja vstopnic je eno uro pred pričetkom predstave

KINO »KOMUNA«

mehiški film
»RIO ESCONCIDO«

Tednik Predstava ob 18, 18 in 20
Prodaja vstopnic ob 14 dalje.

KINO »UNION«: Angl. barvni film »Afriška kraljica«: Brez tednika. Predstava ob 18, 18 in 20 ur. Prodaja vstopnic od 14 ure dalje.

KINO »SLOGA«: Angl. barvni film »Rdeči gusar«: Tednik Predstava ob 18, 18 in 20 ur. Ob 10 ur. matineja istega filma. Prodaja vstopnic za matinejo od 9—10, za popoldanske predstave pa od 14 ure dalje.

LETNI KINO »BEZIGRAD«: ameriški barvni film »Najboljši med slabimi«. Tednik. Predstava ob 20.30. — Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstave.

KINO »SOCA«: Premiera mehiškega filma »La Red«: Tednik Predstava ob 18 in 20 ur. Prodaja vstopnic od 16 ure dalje.

L KINO »JLA«: Ital. film »Nehvaležno srce«. Tednik Predstava ob 20.30. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom predstave.

»SISKA«: ameriški barvni film »Rdeči gusar« in tednik. Predstava ob 18, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 ure dalje.

JESENICE »RADIO«: angleški film »Ovdeden«. Predstav ob 18 in 20.

»PLAVZ«: francoski film »Clovek močega življenja«. Predstava ob 20.

CELJE »UNION«: Svedski film »Zaradi moje ljubezni«. Predstavi ob 18 in 20.

»DOM«: Francosko belgijski film »Banket thiotapevc«. — Predstava ob 18.15.

»LETNI KINO«. Francosko belgijski film »Banket thiotapevc«. Predstava ob 20.15.

KRANJ »STORZIC«: Angleški film »Zlata mrzlica«.

LETNI KINO »PARTIZAN«: Ameriški barvni film »Lidija Bailey«.

»SVOBODA«: Ameriški barvni film »Lidija Bailey«. Predstava ob 18.

LJUDSKA UNIVERZA SINDIKATA DOZ, Miklošičeva c. 19, predvaja ameriški dokumentarni film »Uvod v vojno« (III. del filma »Zakaj smo se borili«). Predstavi ob 18 in 20. Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstave.

KINO »TRIGLAV«

Ameriški komik Red Skeltonov filmu
»KLOVN«

Tednik. — Predstava ob 18 in 20. Prodaja vstopnic od 17. ure dalje.

RABLJENE GUME

18.00 — 24
16.00 — 20
13.00 — 20
8.25 — 20

za gradbene stroje kupi podjetje »ELEKTRO-SRBIJA« — BEograd, Brankova 30-II. 4158

NATEČAJ

ZA SPREJEM NOVIH STUDENTOV IN AKADEMIJO ZA UPODABLJAJOČO UMETNOST V BEOGRADU

Sprejemni izpiti na Akademiji za upodabljačo umetnost bodo od 6. do 12. septembra 1954. Sprejemni izpit sestoji iz splošnega in posebnega dela.

V splošnem delu izpita bo predmeta:

V posebnem delu izpita bo preizkušen smisel vsakega kandidata za tisto panogo upodabljačo umetnosti, za katero se je prijavil.

PRI SPREJEMNEM IZPITU JE TREBA PREDLOŽITI: samostojno izdelana originalna dela, 30 din kolkovano prošnjo, življenjepis (s podatki o doseganju delu v zvezi s stroko, ki se ji želi posvetiti), spričevalo o končani gimnaziji ali ustrežajoči srednji šoli, izpisek iz rojstne knjige in zdravniško spričevalo.

V poštev prihajajo kandidati, ki niso mlajši od 18 niti starejši od 25 let. Dokumentom je treba priložiti dopisnico.

Sprejemni izpit se bo začel 6. septembra ob 8.

Dokumente in dela je treba dostaviti Akademiji za upodabljačo umetnost v Beogradu, Uličja 6. 7. julija 4. do 21. avgusta 1954.

OKRAJNO GRADBENO PODJETJE — SEZANA

sprejme večje število delavcev težakov, zidarjev in zidarskih vajencev

za dela na gradbiščih: GRADIŠČE, DUTOVLJE IN SEZANA

Plača po tarifnem pravilniku!

ENOSTANOVANJSKO VILO

s hišnim vrtičkom ter lepim razgledom na okolico

PRODAMO

OKRAJNO GRADBENO PODJETJE — SEZANA

Ogled in informacije pri upravi podjetja!

Opozorilo

VODJEM IN SOFERJEM VOZNIKOM

PREPREČUJTE KVARE NA VAŠIH MOTORNIH VOZILIH!

To boste dosegli samo s pravilno uporabo motornih olj pri vaših motornih vozilih. Seznanite se s tabelami in navodili, ki jih izdaja RAFINERIJNA NAFTE — REKA.

PROIZVAJAMO NASLEDNJE TIPE MOTORNIH OLJ V VSEH GRADACIJAH VISKOZNOSTI:

»EKSTRA-HD« namenjeno za motorna vozila vseh tipov na Dieselpogon.

»ALFA-D« namenjeno za težke kamione, avtobuse in traktorje z bencinskim motorjem.

»ALFA« namenjeno za lahke in srednje kamione, avtobuse in osebne avtomobile z bencinskim motorjem in normalnimi pogoji dela.

ZASČITNI ZNAK NA EMBALAZI VAM DAJE JAMSTVO ZA KAKOVOST IN VARNOST PRI VOZNI!

4168

TRIJE TOVARIŠI

ROMAN 141

Gospa Hasse je stala pri oknu. Ko sem vstopil, se je naglo obrnila. Očitno je pričakovala nekoga drugega. Bilo je neumno, toda moj prvi pogled je veljal klobuku in broški, čeprav tega nisem hotel. Frida je imela prav; klobuk je bil sijajen, broška pa ne tako. Bila je dokaj napihnjena, kakor človek, ki hoče drugemu pokazati, da se mu godi dobro. Na splošno je bila videti zdrava in zadovoljna; vsekakor bolj kakor vse leto, ko je bila tu.

»Hasse pa še dela, a na božični večer?« je vprašala strupeno.

»Ne«, sem odgovoril.

»Kje pa je. Na dopustu?«

Gugajoč se v bokih je stopila k meni. Zadišalo mi je po njenem ostrem parfumu.

»Kaj pa hočete od njega?« sem vprašal.

»Rada bi uredila svoje zadeve. Prelomila. Navsezadnje pripada del vsega tega meni.«

»Za to se vam ni več treba potegovati«, sem rekel. »Zdaj je vse vaše.«

Debelo me je pogledala.

»Mrtev je«, sem rekel.

Rad bi ji povedal to kako drugače. Z več priprave in po-

časneje. Nisem pa vedel, kako naj začnem. Razen tega je bila moja glava še prazna od popoldanskega spanja; tega spanja, ko je človek blizu samomorja, če se prebudi.

Gospa Hasse je stala sredi sobe in čudno je bilo, da sem v trenutku, ko sem ji to povedal, čisto natanko videl, da ne bo zadela ob nič, če se bo zdajle zgrudila. Bilo je čudno, toda videl nisem nič drugega in tudi mislil nisem nič drugega.

Pa ni padla. Obstala je in me gledala. »Tako«, je rekla, »tako...« Samo peresa njenega klobuka so drgetala. In iznenada, ne da bi mogel opaziti, kaj se dogaja, sem videl, kako se je nadičkana, napačnimirana žena vpričo mene postarala. Bilo je, ko da udarja čas liki debele kaplje naliva po njej, vsaka sekunda ko celo leto; napetost se je zdrobila, zmagovalavje je ugasnilo, obraz je postal preperel. Gube so se zajedle vanj ko črvi, in ko je potem s tipajočo, negotovo kretljivo segla po naslonjalu v bližini stoječega stola in sedla nanj, ko da se boji, da bi kaj polomila, je bilo, ko da to ni več isti človek — tako utrujena, propadla in stara je bila videti.

»Kaj mu je pa bilo?« je vprašala, ne da bi ganila z ustnicami.

»Prišlo je nenadoma«, sem odgovoril.

Ni me poslušala. Gledala je na svoje roke. »Kaj naj zdaj storim?« je zamrmrala. »Kaj naj zdaj storim?«

Čakal sem nekaj časa. Imel sem zelo neprijeten občutek. »Saj gotovo imate nekoga, h komur lahko greste«, sem dejal naposled.

»Najbolje je, da ne ostanete tu. Saj tudi niste hoteli ostati...«

»To je zdaj čisto drugače«, je odgovorila, ne da bi dvignila pogled. »Le kaj naj zdaj storim...«

»Saj imate gotovo nekoga, ki vas pričakuje. Pojdite k njemu in posvetujte se z njim. Po božiču pa pojdite na policijo. Tam so

spravljene stvari, tudi bančni izvlečki. Tam se morate zglasiti, da vam izplačajo denar.«

»Denar, denar«, je zamrmrala otopelo. »Kakšen denar?«

»Precej. Približno tisoč dve sto mark.«

Dvignila je glavo. Njene oči so nenadoma dobile izraz blaznosti. »Ne!« je zakričala, »to ni res!«

Molčal sem. »Recite, da to ni res«, je zašepetala.

»Morda ni res. Morda pa je skrivaj naložil ta denar, da bi imel nekaj za vsak primer.«

Vstala je. Iznenada je bila vsa spremenjena. Njene kretnje so bile nekam sunkovito mehane. Svoj obraz je približala prav k mojemu. »Da, res je!« je siknila, »čutim, da je to res! Ta podlež! O, ta podlež! Pusti me doživeti vse to, potem pa se pokaže, da je tako! Toda denar vzamem in ga požinem, vse en večer, na cesto ga vržem, da ne bo ostalo od njega nič. Nič! Nič!«

Molčal sem. Dovolj mi je bilo tega. Začetek je imela že za seboj, vedela je, da je Hasse mrtev, vse drugo pa je morala opraviti sama. Najbrž bi se še enkrat sesedla, če bi zvedela, da se je obesil, toda to je bila njena stvar. Njej na ljubo Hasseja ni bilo moč obuditi od mrtvih.

Zdaj je jokala. Solze so ji kar lile iz oči. Jokala je na ves glas in žalobno ko otrok. To je trajalo precej časa. Ne vem, kaj bi bil dal, ko bi bil mogel pokaditi cigareto. Jokajočega človeka nisem mogel gledati.

Naposled je nehala jokati. Obrisala si je obraz, mehanično vzela pudrnico iz ročne torbice in se jela kar brez zrcala pudrati. Potem je srebno pudrnico spravila nazaj, pozabila pa je zapreti ročno torbico. »Ničesar več ne vem«, je dejala s strtim glasom, »ničesar več ne vem. Bil je pač dober mož.«

Samo na ugodnih tleh raste dobra kapljica

Nekateri kraji v mariborskem okoliškem okraju so zelo prikladni za gojitev vinske trte; gojijo jo pa tudi tam, kjer ne uspeva dobro. Zato so lani naredili razonizacijo vinorodnih krajev, da bi vinogradnikom in kmetovalcem pokazali, kje so ugodni pogoji za gojitev vinske trte, in kje bi jo bilo treba zaradi slabe donosnosti zamenjati z drugimi kulturami. Ugotovili so, da bi bilo treba 760 ha sedanjih vinogradov opustiti, približno 2500 ha obdržati še naprej, 1160 ha, kjer sedaj pridelujejo druge kulture, pa bi bilo treba zasaditi z vinsko trto. S tem bi se vinogradniška površina v okraju povečala za 400 ha na 3600 ha.

PRIDELOVALNE STROŠKE JE MOČ ZNIZATI

V Slovenskih goricah in okolič Maribora pridelujejo dobra vina, ki imajo tudi dobro ceno. Vzlic temu nekateri vinogradi niso dovolj donosni, ker so obdelovalni stroški previsoki. Približno 3200 ha sedanjih vinogradov v mariborskem okoliškem okraju je razbitih na 7600 parcel. Večina vinogradov je tudi starih in se je vinska trta že izrodila; povprečni pridelek v okraju znaša le 19 do 20 hl, stari vinogradi pa dajejo komaj 10 hl na hektar.

Takšno stanje vinogradništva kaže, da bo obdelovanje moč poveniti z razširjanjem in združenjem vinogradov, pridelek pa močno povečati z obnovo starih vinogradov in zasaditvijo tistih zemljišč, kjer bo vinska trta najdonosnejša. Znižanje obdelovalnih stroškov in povečanje hektarski donos bi povečala dohodke vinogradov, oziroma bi omogočila znižanje cene vina.

Dobra sortna vina, ki jih pridelujejo v okolici Maribora, se lahko kosajo z najboljšimi in so znana v mnogih tujih deželah. Izvozniki pa potrebujejo večje količine tipiziranih vin. Zato je potrebno, da drobni pridelovalci, zasebni vinogradniki, vpletijo svoj pridelek v velikih kletih, kjer vina negujejo strokovnjaki in pripravljajo enotne tipe posameznih sort.

SELEKCIJA VINSKE TRTE IN OBNOVA VINOGRADOV

Z obnovo vinogradov je tesno povezana tudi selekcija vinske trte. Za pridobivanje cepičev je treba izbrati najboljše trte, da bi izboljšali tudi sorte. Lani so izbrali na 14 ha vinogradov srednje kmetijske šole in kmetijskih gospodarstev Košaki, Zgornja Kungota, Svečina, Pekre in Limbuve več kot 13.000 najboljših trt sedmih različnih sort. To je le začetek selekcije; za vzgojo izbranih trt, ki bodo imele najboljše lastnosti, bo treba najmanj 15 let.

Trte, ki so jih lani izbrali za selekcijo, niso mogle dati dovolj cepičev vsem trsnicam v okraju. Zato so trsnice letos uvozile 300.000 očesc, s katerimi bodo pospešili selekcijo. Trsnica v Zrakovcih je letos cepila 1.000.000 divjakov, precej pa tudi druge trsnice. V prihodnjih letih bo dovolj trsnih sadik, da bodo lahko pospešili obnovo vinogradov in uredili nove. Tudi matičnjake, ki jih je v okraju 15 ha, očističujejo raznih tujih sort. Lani so posadili

5 ha novih matičnjakov s korenjaki, ki so jih uvozili iz Francije. V minulih letih obnova vinogradov ni bila zadovoljiva. Lani so zriogolali le 63 ha in to večinoma socialistični obrati, čeprav je treba obnovljati tudi zasebne vinograde. Sedaj pa že pripravljajo načrte za obnovo vinogradov, ki jih bodo morali priložiti prošnjam za investicijski kredit. Obnova vinogradov večjih gospodarstev bo v precejšnji meri odvisna od odobrenih kreditov.

Med vinogradi

Arheološka izkopavanja v Skofji Loki

Prijazno turistično mesto Skofja Loka hrani obilo spomenikov še iz srednjoveškega čehovstva. Je pa še mnogo spomenikov iz davne preteklosti, ki jih krije zemlja. Da bi jih odkrili, je prišlo letos republiško muzejsko društvo izkopavati grad, ki je stal na Kranceljnu nekoliko višje od dosegljivega škofjeloškega gradu. Izkopavajo škofjeloški dijak, pod vodstvom prof. Gabrovca. Zdjaj so prišli do mogočnega obzidja in stolpa, katerega obzidje meri 260 cm. Pri izkopavanju so našli tudi nekaj novoviz 16. stoletja, medtem ko so ostanki gradu iz 12. stoletja. Našli so tudi mnogo črepinj razbitih lončenih posod. Izkopavanje bo trajalo kakšni dva leti. Domnevajo, da so del gradbenega materiala tega gradu uporabili pri gradnji sedanjega škofjeloškega gradu.

Kopal so tudi pri farni cerkvi v Stari Loki, kjer so našli na človeška okostja in našli novec. Domnevajo, da so okostja ostanek prve dobe Slovencev v tem kraju.

Najbrž bodo kopal še tudi drugod, kakor v Ratačah, kjer utegnejo biti še ostanki prvih Slovencev.

Decembra nameravajo odpreti dom ZB

Dom ZB, ki naj bo najdostojnejši spomenik padlim borcem in žrtvam okupatorjevega nasilja, letos dograjujejo. Zelja gradbenega odbo-

ra je, da bi bil izražen za občinski praznik v mesecu decembru svojemu namenu. Na vidnem mestu bo na do- kumentu viden spomenik plošča, v katero bodo vklesana imena vseh padlih borcev iz občine. Te dni zbirajo pri sorodniških podružnicah vse potrebne podatke, ki jih bodo vklesali v ploščo.

S kopalščem nameravajo privabiti še več izletnikov

Skofja Loka je prijazno gorenjsko mesto, ki ga zaradi premožnih zgodovinskih spomenikov, prekrasnega okoličja, lepih sprehodnih poti in prijetnega kopanja v topli Sori turisti zelo radi obiskujejo. Tudi za zimski sport so okoliški hribi zelo pripravi. LOMO pa se trudi, da bi dal mestu še več udobnosti in privlačnosti, zato ima v načrtu mnogo gradbenih del za povzdigi turizma.

Zdjaj imajo v načrtu zgraditi veliko moderno kopaljšče. Izvolili so poseben odbor, ki naj bi vse potrebno pripravil in poskrbel za gradbene načrte. Da bi se odbor za gradnjo kopaljšča zavaroval proti morebitnim poznejšim kritikam, je razpisal unke-

Motiv iz Skofje Loke

MURSKA SOBOTA

Po sklepu LOMO v Murški Soboti so letos porušili staro židovsko cerkev in zdaj na tem prostoru gradijo etnografski blok. Če bodo dela dobro napredovala, se bo še pred zimo vse- lilo v nova stanovanja 16 srečnih družin.

V MARIBORU POVEČUJEJO TELEFONSKO AVTOMATIČNO CENTRALO

Stara avtomatska telefonska centrala na mariborski pošti ni mogla zadovoljevati potreb mesta. Približno 500 naročnikov ni moglo dobiti telefonskih priključkov, ker je bila premajhna. Zaradi obrabljenosti nekaterih delov pa so se dogajale tudi druge napake, ki so motile naročnike. Premajhna zmogljivost je povzročala čakanje na prosto linijo, saj je bilo možnih le 64 pogovorov naenkrat. To pa je za veliko industrijsko mesto premalo.

Kolektiv mariborske pošte se

že dalj trudi, da bi izboljšal telefonsko službo. Staro avtomatsko telefonsko centralo sistema A so pričeli že lani preurejati v sistem F. Pred meseci pa so pričeli montirati dele nove avtomatske telefonske centrale, ki so jih nabavili v Nizozemski. Do letošnje jeseni bodo centralo obnovili in povečali njeno zmogljivost od prejšnjih 64 pogovorov, naenkrat na 200; vsi novi naročniki pa bodo lahko dobili priključke. Tako bodo ustregli sedanjim potrebam Maribora.

ZE 25 LET DELA SELEKCIJSKO DRUŠTVO V VERZEJU

Selekcijsko društvo v Verzeju je od ustanovitve pa do zdaj izšlo pomembno in za živinorejo Prelekeje izredno važno nalogo. V začetku je društvo odбирalo govedo, čez dve leti pa so kupili plemenitega bika v Sveti. Odlej se zmeraj bolj izboljševali pasmo goveje živine. Vpliv njihovega dela je bilo čutili tudi v vseh osrednjih krajih, kjer so tudi začeli ustanjavljati podobna društva. Iz selekcijskega društva je nastal sedanji živinorejski odtsek pri KZ Verzeju, ki skrbi razen za vzrejo govedi, tudi za selekcijo prašičev in širjenje štajerske kokoši. Ne pozabljaj pa med kmeti popularizirati važnost urejevanja gnojnih jam in gradnjo silosov.

Dne 31. julija in 1. avgusta so praznovali 25 obletnico.

S poti po Makedoniji

Stip, 31. julija

Stip leži v kotlini, obdani od vseh strani z golimi hribi, tako da vidi človek samo vroče julijsko nebo nad seboj. Črni, debeli mestni zidovi pričajo o nekdanji njegovi moči in slavi. Skozenj so desetletja in desetletja hodile trgovske karavane. Toda čas je storil svoje. V minulih stoletjih je bilo to največkrat revo mesto drobne trgovine in obrti. V najtežavnih časih so prebivalci poleti hodili v okoliške vasi, kjer so kmetom pomagali pospravljati letino. Znani so bili zlasti kot obralci moka. Zlasti trda je predla prebivalcem tega mesteca med obema svetovnjima vojnama.

Zdjaj pa čedalje hitreje gnanja iz tal novi Stip. Ze je vidi visok tovarniški dimnik, velikanske tovarniške dvorane na ravnini, lepo stanovanjsko naselje za delavce, mlad, komaj posajen gozd. Podoba je, da hoče novi Stip pobegniti iz kotline na ravno polje, kjer ima dovolj prostora in zraka. Ob reki Bregalnici je na eni strani velika športno igrišče, na drugi pa kopalni bazen. V vročih poletnih dneh Bregalnica malone usahne. Tedaj je veliki, 100 m dolgi bazen poln čiste vode. — Prava sreča. Novi Stip ima tudi knjižnico, nove šole, nove trgovine in zvečer je v njem zelo živahno. Po glavni ulici se izprehajajo lepo oblečeni moški in ženske, veseli in razigrani.

Kaj se je pravzaprav zgodilo v starem mestu ob Bregalnici Pomenek o Stipu, njegovih ljudeh in o njegovem sedanjem življenju, je povest o veliki tovarni na polju, na desnem bregu Bregalnice. V predmestni bombažni delavnici kakih 700 delavcev in delavk. Tovarno pa še grade, tkačnice in dograjevajo. Stip bo kmalu tekstilno mesteca, ki bo imelo kakih 3000 prebivalcev. To je povest o velikem kovinskem podjetju, o podjetju za predelavo tobaka, o plantažnih vinogradih in bombažnih poljih v okolici. To je povest o mestu, ki nedavno ni imelo delavnic s desetimi delavci, zdaj pa pošlje letno na tisoč izdelkov že blizu za tri in pol milijarde.

Pred vojno je imela štipska gimnazija 230 dijakov iz vse vzhodne Makedonije, zdaj pa jih ima samo 120 mesta in okraja 1200. Stip ima tudi popolno učiteljsko, inženjersko, tekstilno, gospodinjstvo, babiško in šolo učencev in gospodarstvu.

Dragan Vukobratović

Zaradi poverbe sta zbežala čez mejo

Trgovski poslovoda Jože Vrstošek in trgovska pomočnica Marija Trličič sta bila zaposlena v trgovskem podjetju Ljudska potrošnja in poslovavnici v Cerkljah. Ko sta ne davno oba odšla na dopust in se nista več vrnila, je komisija ugotovila, da sta poverila 160.000 din. Da bi se izognila odgovornosti, sta pobežala čez mejo. Zdjaj sta v Celovcu, od koder se bosta morala prav gotovo vrniti, da se bosta zagovarjala zaradi poverbe.

Z novimi stroji je moč predelati dnevno do 45.000 kilogramov paradiznikov. Uprava podjetja je z raznimi pridelovalci širom države že sklenila številne pogodbe za nakup skupaj 270 vagonov paradiznikov. Za jugoslovansko paradiznikovo mezo je povsod v tujini veliko povpraševanje. Večino letošnje proizvodnje bodo prodali v Anglijo in Zahodnem Nemčijo.

V FLORESU bodo predelovali paradiznike

Stroje so nabavili v Italiji, dnevno bodo predelali 45.000 kg paradiznikov

V sadno likersko kombinatu »Flores« v Ajdovščini, ki je ena naših največjih tovarn živilsko predelovalne industrije so preteklo soboto ob navzočnosti predstavnikov oblasti, družbenih organizacij ter zastopnikov gospodarskega življenja in vse Goriške slovesno izročili v obrat nove naprave za predelavo paradiznikov. Najmodernejše stroje, izdelane iz nerjavčnega norveškega jekla

in bakra, kar je novost na našo živilsko industrijo, so kupili od italijanskega podjetja Orete Luciano iz Parme. Stali so okoli 90 milijonov din. Vsa montažna dela so v rekordnem času sedmih dni izvršili Italijan Bernuci Ildebrando in delavec »Flores«.

S tem je za vse Slovensko Primorje in druge južne kraje v naši državi dokončno rešeno vprašanje predelave paradiznikov, ki je našim gospodarstvenikom doslej povzročalo tolikšne skrbi. Samo na Goriškem je na primer lani propadlo približno 100 vagonov paradiznikov, ker jih niso imeli kje predelati. Razen tega bodo nove naprave znatno vplivale na povečanje gnotnega položaja kmetov.

Nismo jih pozabili

Ljubljana, 2. avgusta

V okviru proslav »Stajerska v borbi« in 10-letnice zgodovinskega pohoda XIV. proletarske divizije »Borisa Kidriča« na Stajersko, ki bodo 4. in 5. septembra na Ostrožnem pri Celju, je Okrajni odbor Zveze borcev v Celju sklenil organizirati obisk padlim žrtvam onstran naše meje, v Grazu (Avstrija). Tam je namreč pokopano približno tisoč naših žrtev, in sicer žrtve junakaškega Pohorskega bataljona, ustreljeni talci v Mariboru in Celju v letih 1942 in 1943 itd. Hkrati se pripravljata tudi Glavni odbor Zveze borcev Slovenije, da te grobove naših borcev za svobodo izven naših meja, primerno okraši in uredi ter jim postavi dostojen spomenik.

K. M.

Od vsepovsod JESENICE

Upokojeni kovinarji, borec delavskega razreda v preteklih desetletjih so se v počastitev 85-letnice obstoja železarne Jesenice dogovorili, da se bodo zbrali ter natančno pripravili osnutek zgodovine proletarskega gibanja na Jesenicah. Bodo za delo je dalo društvo »Svoboda«, naslednik predvojne »Svobode«.

Te dni, ko praznuje železarna svoj praznik se mudi na Jesenicah mnogo gostov iz domovine, pa tudi tujcev. Povabilo so se odzvale skoraj vse tovarne iz Avstrije, Nemčije, Francije in Italije, s katerimi železarna trguje. Skoraj vsi želijo, da bi tudi Jeseničani, obiskali njihove tovarne, da bi tako spoznali njihovo življenje, kar bi znatno izboljšalo medsebojne gospodarske odnose.

KAPCA

V srednje veliki vasi v bližini Lendave žive pripadniki madžarske narodnostne manjšine. Med njimi tudi manjšo število Slovencev, vendar med vašanji ni opaziti nobene razlike: mnogi Madžari predvsem mladina govori tudi slovensko. V vasi imajo tudi manjšinsko šolo. Pa še nekaj besed o delu in življenju vašanov. Od organizacij so aktivni v gasilci, katerih društvo je med najboljšimi v njihovi občini. V vrstah gasilcev najdemo tudi mladino, ki se razen strojnega dela v organizaciji udeležuje tudi na kulturno-prosvetnem področju. Pred dobrim mesecem so nastupirali v madžarski veseloigro »Kmečka gospodična« in z njo gostovali tudi v okolici. Da bi se nabavili gasilске potrebšćine, so v ta namen že lani pridili komitio. Letos v avgustu bodo imeli še drugo. Vsekakor gasilci v Kapci za delo zaslužijo vse priznanje. V vasi pa bo nedvomno potrebno še poživiti delo med člani SZDL, kar zadnji čas ni opaziti.

V Postojni si je vredno ogledati muzej

Postojna je s svojo znamenito jamo gotovo ena najbolj privlačnih točk v naši republici. Dnevno prihaja v Postojno na stotine obiskovalcev in statistika dokazuje, da število gostov narašča iz leta v leto.

Postojnska jama pa tudi zasluži tak obisk, saj je med najlepšimi na vsem svetu.

Razen jame pa ima Postojna še dve drugi zanimivosti, ki jih je vsekakor vredno videti. Ne vsak način je vredno obiskati Predjamski grad, ki je oddaljen iz mesta 12 km. Do tja te zapelje motorno vozilo, če je družba večja, pa se lahko zmeniš za množični ogled z avtobusom. Ko sem bil te dneve v Postojni, smo po ljubeznivem posredovanju načelnika postojnskega okrajnega sveta za prosveto pohiteli tudi v Predjamski grad. Lahko rečem, da je bila vsa skupina vesela, da smo si ogledali ta edinstveni starinski grad, zgrajen v strmih kraških skalah. V tem gradu je tudi muzej, ki prikazuje način življenja v davnih stoletjih, ko so rokovačili po naših krajih nasilni roparski vitezi in živeli le od kraje in ropa, zato pa so si postavljali svoje gradove v težko dostopna mesta, kjer so se lahko branili pred preganjalci.

Kdor je že v Postojni, naj si ogleda tudi novi muzej, ki je na Glavnem trgu. Postojnski muzej je ustanova, ki je zrasla po osvoboditvi. Muzeji posameznih okrajev ali krajev dokazujejo, da

imajo pristojni funkcionarji razumevanje do naše kulture in zgodovine. Postojnski muzej dokazuje, da ima ta ustanova v okrajnem in mestnem ljudskem odboru ljudi, ki se zavedajo, da so muzeji odprta knjiga razvoja in napredka naše družbe in posameznih okolišev.

Spomenik padlim borcem NOV v Postojni

Ravnatelj postojnskega muzeja Leo Vilhar je tenkotuten upravljavec te važne kulturne ustanove. Sam je po poklicu akademski slikar, ki se je več let mudil po svetu in mnogo slikal zlasti v Afriki. O njegovem sedanjem umetniškem delu izpričujejo mnoge ocene časopisov o najrazličnejših delov sveta. To prefinjeni umetniški človek je tudi lepo uredil postojnski muzej, ki ima zdaj že nad 14.000 inventarnih predmetov. Za nekaj let obstoječo muzejsko ustanovo gotovo zavidljivo visoka številka. Zlasti je bogat oddelk NOB, saj je bila Postojna z okolico okupirana po fašistih med obema vojnama in ravnatelj Leo Vilhar je otel pozabi mnogo gradiva, da bo do znanosti spoznavali, kako se je primorsko ljudstvo borilo za svobodo, ki je omogočila pot do kulturnega razmaha. Tak primer pa je tudi muzej.

Jože Zupančič